

Акционерско друштво во државна сопственост
за вршење на дејноста давање услуги во
воздухопловната навигација

Shoqëri aksionare në pronësi shtetërore për kryerjen e
veprimtarisë dhënie të shërbimeve të navigacionit ajror

М-НАВ А.Д. СКОПЈЕ

Годишен извештај за
работа на М-НАВ А.Д.
Скопје за 2019 година

Мај, 2020 година

“Босфор” Бр. 7, Мралино, Илинден
Република Северна Македонија
Тел: +389 2 3148100 Факс: +389 2 3148239
E-mail: info@mnavigation.mk

“Bosfor” Nr. 7, Mralino, Ilinden
Republika e Maqedonisë së Veriut
Tel: +389 2 3148100 Fax: +389 2 3148239
E-mail: info@mnavigation.mk

Содржина

I. Предговор	5
II. Резиме	8
1. Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија...	10
2. Анализа на планирани и реализирани приходи и расходи за 2019 година.....	12
3. Анализа на реализирани приходи и расходи за 2019 година во споредба со 2018 година.....	16
4. Инвестиции и развој.....	22
5. Политика на човечки ресурси.....	34
6. Регионална соработка, FAB's.....	35
7. Исполнување на дефинираните цели за 2019 година.....	37
8. Клучни индикатори на изведба (KPI).....	48
9. Ревидирани финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година.....	57

Прилози:

1. Годишна сметка на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година;
2. Извештај од Независниот Ревизор “БДО“ ДОО Скопје со Финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година;
3. Образци за финансиско известување на јавни претпријатија, акционерски друштва и други ентитети.

I. Предговор

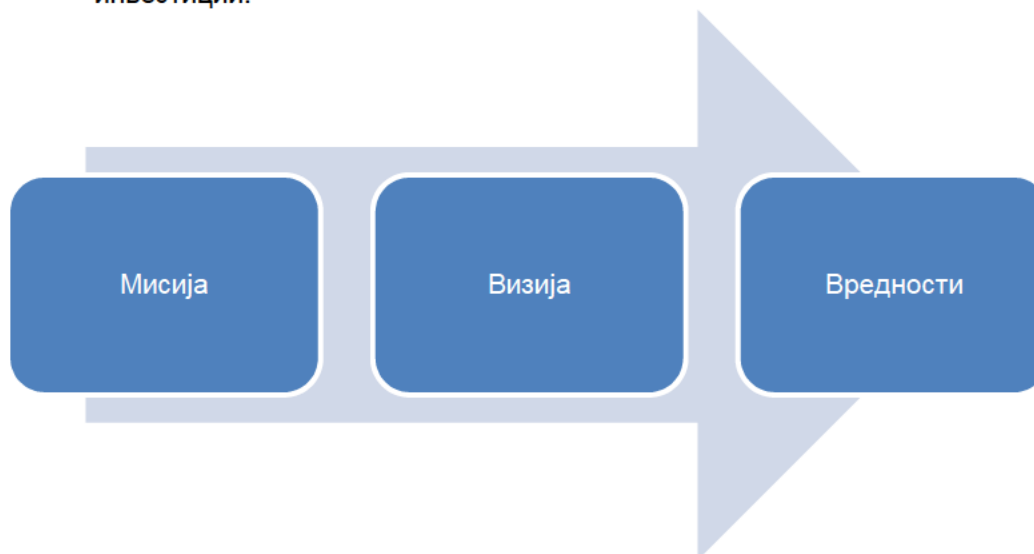
Врз основа на член 60 од Законот за воздухопловство (“Службен весник на Република Македонија” бр.14/06, 24/07, 103/08, 67/10, 24/12, 80/12, 155/12, 42/14, 97/15, 152/15, 27/16, 31/16 и 64/18) како и врз основа на Законот за трговски друштва (“Службен весник на Република Македонија” бр.28/04, 84/05, 25/07, 87/08, 42/10, 48/10, 24/11, 166/12, 70/13, 119/13, 120/13, 187/13, 38/14, 41/14, 138/14, 88/15, 192/15, 6/16, 30/16, 61/16, 64/18, 120/18 и “Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 220/19), Владата на Република Северна Македонија на седницата одржана на ден 16.10.2008 година донесе Одлука за отпочнување на постапка за основање на Акционерско друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловна навигација.

Друштвото М-НАВ А.Д. Скопје е основано на ден 04.11.2008 година. Согласно Акционерската книга која се води во Централниот депозитар за хартии од вредност, структурата на акционерскиот капитал со состојба 31.12.2019 година изнесува 1.264.052.000,00 денари или 20.553.961,06 ЕУР поделени на 1.264.052 обични акции со номинална вредност од 1.000,00 денари за една акција (член 8 од Статутот на Акционерско друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање на услуги во воздухопловната навигација М-НАВ А.Д. Скопје, објавен во “Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 82/19).

Согласно Статутот на М-НАВ А.Д. Скопје управувањето со Друштвото е организирано според двостепен систем. Друштвото има Управен одбор и Надзорен одбор. Управниот одбор е составен од три члена и тоа:

1. Николче Тасески именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 05.08.2017 година, кој ја води, организира работата и е одговорен за давање на услуги во воздухопловна навигација и носи назив - Извршен директор за воздухопловна навигација. Именуваниот, воедно е и Претседател на Управниот одбор.
2. Климент Чепуњоски именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 05.08.2017 година, кој ја води, организира работата и е одговорен за техничките средства во воздухопловната навигација и носи назив - Извршен директор за воздухопловна техника. Именуваниот ја врши функцијата до 26.03.2019 година. Александар Палчевски именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 25.07.2019 година, кој ја води, организира работата и е одговорен за техничките средства во воздухопловната навигација и носи назив - Извршен директор за воздухопловна техника. Именуваниот ја врши функцијата до 24.10.2019 година. Владко Крстевски именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 20.12.2019 година, кој ја води, организира работата и е одговорен за техничките средства во воздухопловната навигација и носи назив - Извршен директор за воздухопловна техника.
3. Миџен Салмани именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 26.09.2011 година, 18.09.2015 година и 18.09.2019 година кој ја води, организира работата и е одговорен за финансиското работење, правното работење, развој и инвестиции и носи назив - Извршен директор за финансиски работи, правни работи, развој и

ИНВЕСТИЦИИ.

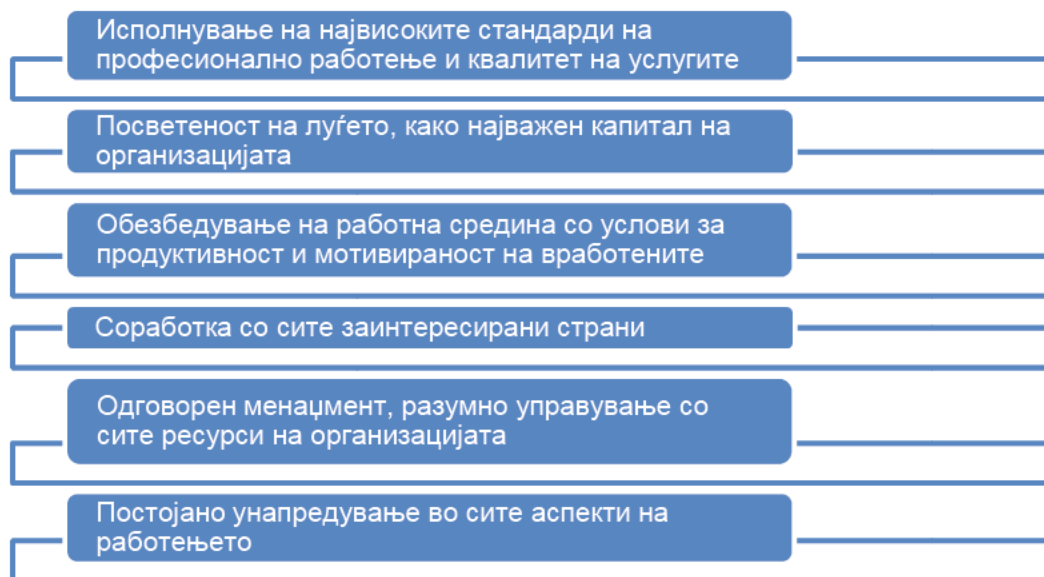
Мисија

Да се обезбеди високо ниво на услуги и континуирано да се подобруваат безбедноста, редовноста и ефикасноста на протокот на воздушниот сообраќај со оптимална употреба на расположливите човечки и технички ресурси и со минимум трошоци да се обезбеди висок квалитет на услуги на воздухопловна навигација во рамките на дефинираниот воздушен простор на транспарентен и недискриминачки начин, водејќи грижа за животната средина.

Визија

Воспоставување на М-НАВ А.Д Скопје како Давател на услуги на воздухопловна навигација способен за континуирано обезбедување на високо ниво на безбедни, редовни, експедитивни и ефикасни услуги на корисниците на воздушниот простор и како Давател на услуги на воздухопловна навигација кој функционира во согласност со регулативите на SingleEuropeanSky, да се прилагодува со минимални трошоци на новите Европски регулативи што ќе доведе до обезбедување на одржлива позиција и подобрување на перформансите на изведба во рамките на регионален Functional Airspace Block.

Вредности

М-НАВ А.Д. Скопје остварува сопствени приходи од своето работење по основ на:

Согласно член 53 став 4 од Законот за воздухопловство (“Службен весник на Република Македонија” бр.14/06, 24/07, 103/08, 67/10, 24/12, 80/12, 155/12, 42/14, 97/15, 152/15, 27/16, 31/16, 64/18 и “Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 220/19), а во врска со условите наведени во Уредбата за давање на услуги на воздухопловната навигација, како и посебните услови во однос на потребниот персонал, опремата, и другите посебни услови неопходни за безбедно и уредно работење (“Службен весник на Република Македонија” бр.02/2018), М-НАВ А.Д. Скопје на 10 март 2010 година се стекна со Уверение МК-01/2010ANSP, со важност од две години, издадено од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија.

Во изминатиот период, во континуитет, Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија потврдува дека М-НАВ А.Д. Скопје како Давател на услуги на воздухопловна навигација ги исполнува сите барања и важечки услови кои се однесуваат на давањето на услуги на воздухопловната навигација и способноста да ги дава истите, и тоа:

- Во март 2012 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација број МК-01/2012ANSP;
- Во март 2014 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација со број МК-01/2014ANSP;
- Во март 2016 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација со број МК01-2016/ANSP;
- Во март 2018 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација со број МК01-2018/ANSP, со важност до 09.03.2020 година.

Во согласност со потребата М-НАВ А.Д. Скопје континуирано да ги исполнува пропишаните барања и услови за давање на услуги на воздухопловната навигација, а кое исполнување во секое време може да биде предмет на проверка од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија, сите овие Уверенија беа издадени со период на важност од две години.

II. Резиме

- Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје својата работа во 2019 година ја насочи кон континуирано исполнување на условите од Уверението за оспособеност за давање на услуги на воздухопловната навигација како и кон континуирано исполнување на оперативните цели на Друштвото за 2019 година:
- ✓ Одржување високо ниво на безбедност и сигурност на услугите на воздухопловна навигација;
- ✓ Оптимизирање на искористеноста на расположливиот капацитет, како и обезбедување развој на средства и методи за идните побарувања;
- ✓ Постојано мониторирање на движењето на побарувачката и соодветно прилагодување на планирањето на капацитетот;
- ✓ Постигнување нивоа на униформност и компатибилност на системите;
- ✓ Врвна организациона поставеност и квалитет на услуги;
- ✓ Засилување и зацврстување на регионалната соработка во насока на преземање значајна улога во регионот;
- ✓ Остварување на целите од LSSIP планот;
- ✓ Одржување високо ниво потребно за заштита на околината;
- ✓ Зголемување на трошковната ефективност;

- ✓ Развивање/одржување на План за човекови ресурси и организирање навремена обука на потребните кадри посебно обука на првата класа на нови контролори на летање, после повеќе од 10 години со цел подмладување на кадарот и зајакнување на човечките капацитети во оперативниот домен;
- Активно работење на договорот за имплементација на новиот ATM систем и затворање на фазата на ревидирање на системскиот дизајн (SDR – System Design Review) како најзначаен проект на M-HAB A.D Скопје;
- M-HAB A.D. Скопје и во текот на 2019 година учествуваше во обезбедувањето на техничка поддршка на HungaroControl (кој ги обезбедува услугите на контрола на летање за горниот воздушен простор на Косово) преку обезбедување на радарски сигнал од радарот во Охрид и комуникациски сигнал од системот на локацијата Градиште;
- Подготовката на M-HAB A.D. Скопје за справувањето со предвидениот зголемен обем на сообраќај во целата година, со посебен акцент на летната сезона во првата половина од 2019 година, како и секоја година пред почетокот на истата, но и ревидирање на интерните акти и договори за соработка со соседните единици на контрола на летање;
- “Согласно ЕУ регулативата број 1794/2006 за утврдување на заеднички систем за наплата на услугите на воздухопловната навигација, во прилогот кон Одлуката за начинот на определување на висината на надоместокот за користење на услуги на воздухопловна навигација и начинот на наплата како и висината и начинот на определување на делот од надоместокот за користење на услугите на воздухопловна навигација, донесена од Владата на РСМ, (Службен Весник на РСМ бр.194/2019), сите приходи од прелети во 2019 година во вкупен износ од 17.830.784,77 ЕУР кои што се наплатени од страна на CRCO - Eurocontrol како надоместок за финансирање на трошоците за услуги за прелети во Република Северна Македонија, се пренесени посебно на сметка на M-HAB A.D. Скопје и посебно на сметка на Агенцијата за цивилно воздухопловство на РСМ. Овие средства се распределени во 2019 година од страна на Eurocontrol во сооднос 15,45% за Агенцијата, а 84,55% за M-HAB A.D. Скопје (известување од АЦВ до Eurocontrol, под број 05-2014/1 од 20.12.2018 година.)”;
- Како што може да се види од финансиските извештаи во прилог, M-HAB A.D. Скопје во 2019 година бележи 32.080.422,00 денари добивка пред оданочување, т.е. 28.794.314,00 денари вкупна сеопфатна добивка за извештајниот период.

Со почит,

Претседател на Управен одбор

Николче Тасески

1 Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија

Табела 1.1: Вкупен број на летови во Република Северна Македонија во периодот 2013 - 2019 година¹

година	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
број на летови	118.979	150.509	159.094	154.303	179.959	201.772	230.170
% на год. пораст	/	(26,5%)	(5,7%)	(-3%)	(16,6%)	(12,1%)	(14,1%)

Табела 1.2: Вкупен број на полетувања и слетувања во Република Северна Македонија во периодот 2013 - 2019 година²

година	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
број на полетувања и слетувања	12.036	13.582	15.055	16.574	17.817	19.283	21.481
% на год. пораст	/	(12,8%)	(10,8%)	(10,1%)	(7,5%)	(8,2%)	(11,4%)

Отворањето на воздушниот простор на Косово во 2014 година и воведувањето на концептот на Free Route Airspace во јуни 2016 година е одличен пример за соработка помеѓу давателите на услуги на воздухопловна навигација во регионот. Сето тоа придонесе за нормализирање на мрежата на воздушни патишта и создавање на најкуси и најфлексибилни воздушни патишта и зголемување на бројот на прелети, како и заштеда на гориво за авиокомпаниите. Од друга страна со зголемувањето на сообраќајот во 2019 година се зголеми и емисијата на јаглерод диоксид за 10,9% повеќе отколку во 2018 година, односно 150.000 тони, за воздухоплови кои полетуваат и слетуваат од аеродромите во државата, што е пониско од процентот на зголемување на сообраќајот.

Со имплементацијата на новата организација на воздушниот простор воедно се воспоставија и нови процедури со Контролите на летање од соседните земји. Со оптимално искористување на сите оперативни ресурси и дополнителен ангажман на контролорите на летање коишто минаа повеќе обуки за да се справат со зголемениот обем на работа, безбедно и ефикасно го опслуживме зголемениот обем на сообраќај.

Притоа се запазени сите воспоставени стандарди за обезбедување на услугите без да се предизвика значително доцнење од страна на нашата

¹ Извор: Централно биро за наплата на Eurocontrol CRCO (Central Route Charges Office).

² Извор: Централно биро за наплата на Eurocontrol CRCO (Central Route Charges Office).

контрола на летање. Податоците покажуваат дека во најоптоварениот ден, на 6-ти јули 2019 година, нашата контрола на летање опслужи 1091 летови од кои 1023 прелети на воздухоплови и 68 полетувања и слетувања од аеродромите во Скопје и Охрид.

Во текот на 2019 година вкупно се реализирани 230.170 летови од кои 208.689 се прелети на воздухоплови, што претставува пораст од 14,4% во однос на 2018 година. Според статистиката на Централното биро за наплата на Eurocontrol за 2019 година, Република Северна Македонија бележи пораст од 17,4% на наплатните единици од прелетите на воздухоплови во однос на 2018 година.

Двата македонски аеродроми, скопскиот и охридскиот во 2019 година ги завршија со над 2.675.766 патници, што претставува пораст од 13,9% споредено со истиот период во 2018 година и 21.801 реализирани операции на двата аеродроми или пораст од 10,4% на годишно ниво. Според статистиката³ најфрекветната дестинација од скопскиот аеродром е Истанбул (Истанбул + Сабиха Гокчен) со 10,1% пазарен удел, потоа следуваат Цирих (6,3%), Виена (5,8%), Базел (5,6%), Малме (4%) и Братислава (3,2%), додека најфреквентната дестинација од охридскиот аеродром е Базел (Мулхаус) со 15,24% пазарен удел, потоа следуваат Виена (13,76%), Цирих (11,12%), Амстердам (10,44%), Лондон (Лутон) (7,17%) и Малме (6,92%).

Во однос на уделот на авиокомпаниите во патничкиот сообраќај, Wizz Air има превезено најголем број од патниците со 63,6% од пазарен удел, а потоа следуваат Turkish Airlines, Austrian Airlines, Chair Airlines AG и Pegasus Airlines, додека за охридскиот аеродром Wizz Air има превезено најголем број од патниците со 51,37% од пазарен удел, а потоа следуваат Tuifly, Wizz Air UK, Corendon Dutch Airlines и Chair Airlines.

Во моментот, мрежата на линии на Меѓународниот Аеродром Скопје има 41 дестинации, а 13 редовни компании ги опслужуваат овие линии (броена е и Адриа за Љубљана, која престана да сообраќа во октомври 2019 година. Не е броена една редовна карго компанија која сообраќа за ДХЛ летови на плус една дестинација и 5 чартер компании кои сообраќале на 3 чартер дестинации во летниот период).

Охридскиот аеродром Свети Апостол Павле има 8 редовни дестинации во текот на целата година, 9 редовни само во летната сезона и 5 дополнителни сезонски чартер дестинации во текот на летото. Две нови сезонски авиолинии од Охрид до Анталија и Измир се најавени да бидат воведени во текот на 2020 година.

³ Извор: Статистика за патнички сообраќај на ТАВ Македонија за 2019 година.

2 Анализа на планирани и реализирани приходи и расходи за 2019 година

2.1 Анализа на планирани и реализирани приходи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година

Како што може да се види од табелата 2.1 подолу, во 2019 година М-НАВ А.Д. Скопје бележи зголемување на вкупно реализираните приходи во однос на вкупно планираните приходи во извештајниот период за 10,51% и тоа:

- 11,98% зголемување на приходите од прелети;
- 3,68% зголемување на приходите од терминалните услуги на воздухопловна навигација;
- Намалување на останатите приходи за 4,53%.

Состојбата со сообраќајот во 2019 година опширно е образложена во Точка 1 – Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија како составен дел на годишниот Извештај за работата на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година.

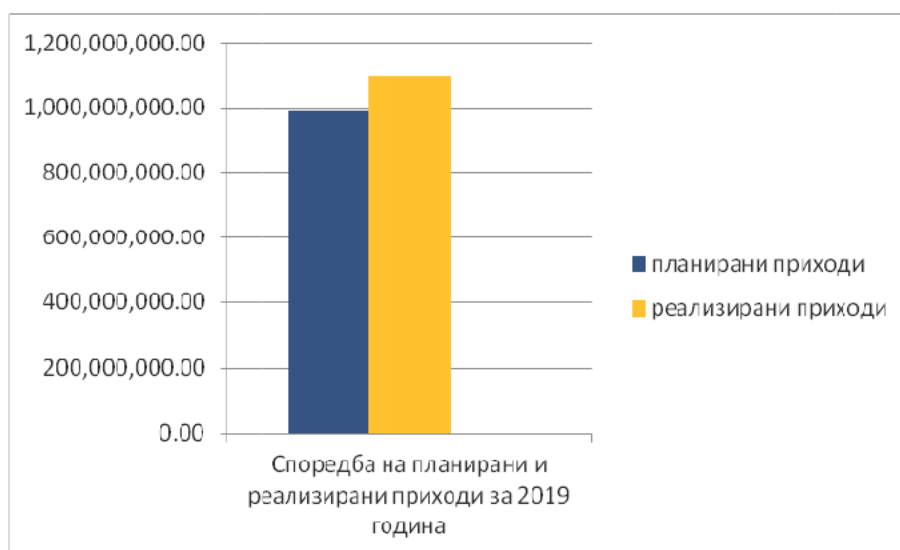
Табела 2.1: Планирани и реализирани приходи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година⁴

<u>ВИД НА ПРИХОДИ</u>	<u>ПЛАНИРАНИ</u> <u>2019</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2019</u>	<u>% на</u> <u>реализација</u>
Прелети	828.143.000,00	927.391.039,00	111,98
Терминални услуги	145.538.000,00	150.895.117,00	103,68
Останати приходи ⁵	15.000.000,00	14.321.012,00	95,47
<u>ВКУПНО ПРИХОДИ</u> <u>(МКД)</u>	<u>988.681.000,00</u>	<u>1.092.607.168,00</u>	<u>110,51</u>

⁴ Извор: Годишен финансиски план на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година; Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2019 година (со датум од 18.03.2020 година).

⁵ Во износот на останати приходи влегуваат приходи од останати услуги, останати оперативни приходи и приходи од финансирање.

2.1.1 Графички приказ на планирани и реализирани приходи за 2019 година

2.2 Анализа на планирани и реализирани расходи за 2019 година

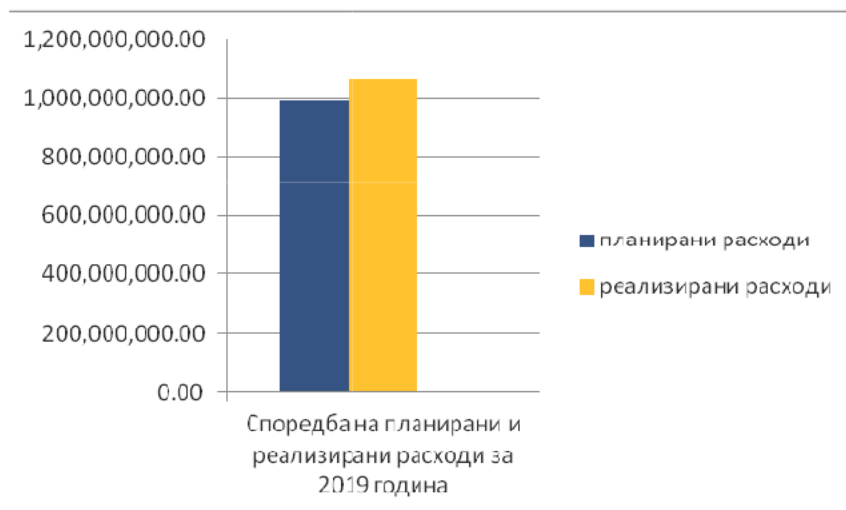
Табела 2.2: Планирани и реализирани расходи за 2019 година⁶

<u>ВИД НА РАСХОДИ</u>	<u>ПЛАНИРАНИ</u> <u>2019</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2019</u>	<u>% на</u> <u>реализација</u>
Вкупно трошоци за вработените	659.690.000,00	830.754.839,31	125,93
Бруто плати	652.840.000,00	815.557.875,00	124,92
Други трошоци за вработените	6.850.000,00	15.196.964,31	221,85
Вкупно материјални трошоци	123.060.000,00	66.408.871,01	53,96
Трошоци за сировини и материјали	3.680.000,00	3.486.660,78	94,75
Трошоци за резервни делови	41.270.000,00	1.312.680,61	3,18
Потрошена енергија	15.800.000,00	13.007.681,06	82,33
Транспортни услуги	3.100.000,00	4.066.285,40	131,17
Поштенски, телефонски услуги и интернет	16.750.000,00	16.048.053,63	95,81
Трошоци за одржување	41.460.000,00	26.585.305,84	64,12
Дополнително утврдени трошоци минати години	1.000.000,00	1.902.203,69	190,22
Вкупно нематеријални трошоци	122.848.000,00	100.008.426,54	81,41
Закуп на канцелариски простор	6.000.000,00	0,00	0,00
Останати услуги	1.000.000,00	469.380,00	46,94
Дневници за сл.пат и патни трошоци	30.000.000,00	22.433.022,27	74,78

⁶ Извор: Годишен финансиски план на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година; Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2019 година (со датум од 18.03.2020 година).

Трошоци за репрезентација	3.000.000,00	2.648.660,96	88,29
Премии за осигурување	12.780.000,00	9.852.880,50	77,10
Чланарини во меѓународни организации и друго	1.658.000,00	346.515,00	20,90
Останати нематеријални трошоци	68.410.000,00	64.257.967,81	93,93
Амортизација	55.000.000,00	40.675.708,89	73,96
Останати трошоци од работењето	8.000.000,00	12.772.338,68	159,65
Вкупно финансиски трошоци	20.000.000,00	9.906.559,53	49,53
Банкарски трошоци	6.000.000,00	1.801.876,89	30,03
Камати по банкарски кредити	14.000.000,00	8.104.682,64	57,89
<u>ВКУПНО РАСХОДИ (МКД)</u>	<u>988.598.000,00</u>	<u>1.060.526.743,96</u>	<u>107,28</u>

3.2.1 Графички приказ на планирани и реализирани расходи за 2019 година

Како што може да се види од табелата 2.2 погоре, во 2019 година М-НАВ А.Д. Скопје бележи поголема реализација на вкупните расходи во однос на вкупно планираните расходи за извештајниот период за 7,28%, при што:

- Ставката – бруто плати, реализирани се повеќе средства од планираните заради зголемени стапки на придонеси кон државата (персонален данок, придонеси кон ПИОМ, кон ФЗОМ, придонеси за вработување и бенефициран стаж), нови 16 вработувања, како и исплатени награди за работна успешност⁷ поради зголемен обем на работа;

⁷ Исплатата на средства за работна успешност на вработените е регулирано согласно член 48 од Колективниот договор на Акционерско Друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловната навигација М-НАВ А.Д. Скопје број 02-302/1 од 07.02.2019 година, изменет и дополнет со Изменување и дополнување на колективниот договор на Акционерско Друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловната навигација М-НАВ А.Д. Скопје број 02-2799/1 од 31.12.2019 година.

- Ставката - други трошоци за вработените, реализирани се повеќе средства од планираните заради исплата на трошоци по основ на одредбите од Колективниот договор: помош за смрт на член во семејство, помош на вработени, трошоци за испити и други трошоци согласно Колективниот договор;
- Ставката – транспортни услуги, реализирани се повеќе средства од планираните во делот на услуги за шпедиција и логистика, останати транспортни услуги, како и зголемен надомест за радио-фреквенции⁸;
- Ставката – дополнително утврдени трошоци од минати години, реализирани се повеќе средства од планираните во најголем дел заради трошоците за Feast Licence Agreement направени во 2018 година, кои се книжени во 2019 година во износ од 1.309.765,00 денари;
- Ставката – останати трошоци од работењето, реализирани се повеќе средства од планираните бидејќи согласно извештаите на Eurocontrol и сметководствената политика на М-НАВ А.Д. Скопје, извршен е отпис на побарувањата по основ на реализирани услуги за прелети, АТС услуги и пресметани камати за задоцнето плаќање во износ од 12.170.746,00 денари;
- Амортизацијата е пресметана согласно сметководствената политика на М-НАВ А.Д. Скопје во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ).

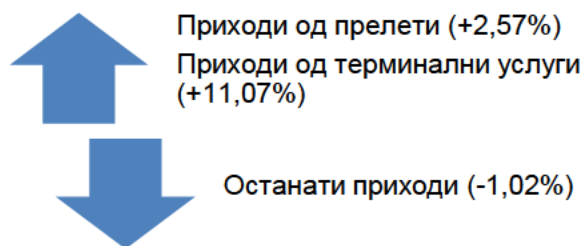
Како што може да се види од горенаведената табела, кај останатите трошоци на М-НАВ А.Д. Скопје во 2019 година се забележува помала реализација во однос на планираното.

⁸ Дополнителни 2 одобренија од страна на АЕК за користење на радио-фреквенции во фиксна служба, истите пресметани согласно Законот за електронски комуникации (Сл.весник на РМ бр.39/14, 188/14, 44/15, 193/15, 11/18, 21/18, 98/19 и 153/19) и Правилникот за начинот на пресметка на годишниот надоместок за користење на радио-фреквенции (Сл.весник на РМ бр.161/14, 55/17 и 88/18).

3 Анализа на реализирани приходи и расходи за 2019 година во споредба со реализацијата во 2018 година

3.1 Анализа на реализирани приходи за 2019 година во споредба со 2018 година

Како што може да се види од Табелата 3.1 подолу, реализираните вкупни приходи за 2019 година во споредба со 2018 година се зголемени за 3,61% по основ на: зголемени приходи од прелети за 2,57% и зголемени приходи од терминални услуги за 11,07%. Останатите приходи бележат извесно намалување за 1,02%.

Табела 3.1: Реализирани приходи за 2019 година во споредба со 2018 година⁹

<u>ВИД НА ПРИХОДИ</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2019</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2018</u>	<u>% на</u> <u>реализација</u> <u>2019/2018</u>
ПРЕЛЕТИ	927.391.039,00	904.193.581,28	102,57
ТЕРМИНАЛНИ УСЛУГИ	150.895.117,00	135.852.288,41	111,07
ОСТАНАТИ ПРИХОДИ	14.321.012,00	14.468.117,31	98,98
<u>ВКУПНО ПРИХОДИ (МКД)</u>	<u>1.092.607.168.00</u>	<u>1.054.513.987.00</u>	<u>103,61</u>

⁹ Извор: Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2019 година (со датум од 18.03.2020 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година.

3.1.1 Графички приказ на реализирани приходи за 2019 година во споредба со 2018 година

3.2 Анализа на реализирани расходи за 2019 година во споредба со 2018 година

Табела 3.2: Реализирани расходи за 2019 година во споредба со 2018 година¹⁰

<u>ВИД НА РАСХОДИ</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2019</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2018</u>	<u>% на реализација</u> <u>2019/2018</u>
Вкупно трошоци за вработените	830.754.839,31	673.287.710,00	123,39
Бруто плати	815.557.875,00	657.383.253,00	134,14
Други трошоци за вработените	15.196.964,31	65.318.218,00	23,27
Вкупно материјални трошоци	66.408.871,01	49.048.769,82	135,39
Трошоци за сировини и материјали	3.486.660,78	4.195.767,81	83,10
Трошоци за резервни делови	1.312.680,61	1.366.115,12	96,09
Трошоци за енергија	13.007.681,06	13.053.129,82	99,65
Транспортни услуги	4.066.285,40	1.309.990,08	310,41
Поштенски, телефонски услуги и интернет	16.048.053,63	16.399.987,41	97,85
Трошоци за одржување	26.585.305,84	10.921.332,99	243,43
Дополнително утврдени трошоци минати	1.902.203,69	1.802.446,59	105,53

¹⁰ Извор: Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2019 година (со датум од 18.03.2020 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година.

години			
Вкупно нематеријални трошоци	100.008.426,54	96.272.391,03	103,88
Закуп на канцелариски простор	0,00	0,00	0,00
Останати услуги	469.380,00	556.275,00	84,38
Дневници за сл.пат и патни трошоци	22.433.022,27	24.403.202,66	91,93
Трошоци за репрезентација	2.648.660,96	1.596.791,09	165,92
Премии за осигурување	9.852.880,50	10.441.071,00	94,37
Чланарини во меѓународни Организации	346.515,00	2.768.075,92	12,52
Останати нематеријални трошоци	64.257.967,81	56.507.375,43	115,69
Амортизација	40.675.708,89	47.502.592,00	85,63
Останати трошоци од работењето	12.772.338,68	5.092.398,77	250,81
Вкупно финансиски трошоци	9.906.559,53	5.485.800,06	180,59
Банкарски трошоци	1.801.876,89	1.740.543,58	103,52
Камати по банкарски кредити	8.104.682,64	3.745.256,48	216,40
<u>ВКУПНО РАСХОДИ (МКД)</u>	<u>1.060.526.743,96</u>	<u>876.689.661,68</u>	120,97

3.2.1 Графички приказ на реализирани расходи за 2019 година во споредба со 2018 година

Како што може да се види од Табелата 3.2 погоре, реализираните вкупни расходи на Друштвото за 2019 година се зголемени за 20,97% во споредба со 2018 година, како резултат на:

- Ставката – бруто плати во 2019 година е зголемена во однос на 2018 година заради зголемени стапки на придонеси кон државата (персонален данок, придонеси кон ПИОМ, кон ФЗОМ, придонеси за вработување и бенефициран стаж), нови 16 вработувања, како и

исплатени награди за работна успешност поради зголемен обем на работа;

- Ставката – други трошоци за вработените¹¹, се намалени во однос на 2018 година и детално прикажани подолу:

Табела 3.3: Реализирани други трошоци за вработените за 2019 година во споредба со 2018 година¹²

Други трошоци за вработените	01.01-31.12.2019	01.01-31.12.2018
Јубилејни награди	2.847.276,00	6.262.191,00
Помош за смрт на член од семејство	3.207.864,00	1.317.979,00
Помош на вработени	2.183.440,31	1.856.040,00
Исплата на К-15	5.163.990,00	4.658.112,00
Исплата на 13-та плата ¹³	0,00	32.464.837,00
Платен персонален данок за 13-та плата	0,00	3.607.208,00
Платени придонеси за 13-та плата	0,00	13.341.716,00
Останати надоместоци на трошоци на вработени	157.723,00	0,00
Задолжителни лекарски прегледи на контролори	959.419,00	1.058.521,00
Трошоци за испити	510.757,00	99.609,00
Трошоци за превоз на вработени надвор од Скопје	166.495,00	652.005,00
Вкупно (МКД):	15.196.964,31	65.318.218,00

- Ставката – транспортни услуги во 2019 година се зголемени во однос на 2018 година во делот на услуги за шпедиција и логистика, останати транспортни услуги, како и зголемен надомест за радио-фреквенции¹⁴;
- Ставката – трошоци за одржување во 2019 година се зголемени во однос на 2018 година во најголем дел за сервисирање на радарот¹⁵, како и трошоци за калибража на опрема¹⁶, но истите се во согласност со планираните трошоци за 2019 година;

¹¹ Во оваа ставка влегуваат расходи што се исплаќаат согласно Колективниот договор на М-НАВ А.Д. Скопје.

¹² Извор: Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2019 година (со датум од 18.03.2020 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година.

¹³ Трошокот за исплата на 13-та плата за 2019 година во износ од вкупно 60.887.872,00 денари (нето-плата 37.989.351,00; персонален данок 6.044.029,00 денари и придонеси 16.854.492,00 денари), согласно сметководствените стандарди, во 2019 година е евидентиран во ставката - трошок за бруто плати.

¹⁴ Дополнителни 2 одобренија од страна на АЕК за користење на радио-фреквенции во фиксна служба, истите пресметани согласно Законот за електронски комуникации (Сл.весник на РМ бр.39/14, 188/14, 44/15, 193/15, 11/18, 21/18, 98/19 и 153/19) и Правилникот за начинот на пресметка на годишниот надоместок за користење на радио-фреквенции (Сл.весник на РМ бр.161/14, 55/17 и 88/18).

¹⁵ Износ од 16.175.631,64 мкд по основ Radar Repair Service, согласно Договор со фирмата Leonardo.

¹⁶ Тука влегуваат трошоци за Annual Flight Inspection Service (согласно Договор со Smatsa, Р.Србија), како и квантитативен и квалитативен прием на инструменти за мерење по извршена калибрација (согласно Договор со фирмата СКМ СОЛКОМ Дооел Скопје).

- Ставката – дополнително утврдени трошоци од минати години во 2019 година се зголемени во однос на 2018 година заради трошоците за Feast Licence Agreement¹⁷;
- Ставката – трошоци за репрезентација е зголемена во 2019 година во однос на 2018 година во најголем дел за трошоците за деловни состаноци поврзани со инвестиционите активности, но истите се во рамки на планираните за 2019 година;
- Ставката – останати услуги во 2019 се намалени во споредба со 2018 година, како што следи:

Табела 3.4: Реализирани останати услуги за 2019 година во споредба со 2018 година¹⁸

Останати услуги	01.01-31.12.2019	01.01-31.12.2018
Регистрација на возила	95.820,00	50.832,00
Огласи во дневни весници	373.560,00	505.443,00
Вкупно (МКД):	469.380,00	556.275,00

- Ставката - останати нематеријални трошоци во 2019 година се зголемени во споредба со 2018 година, како што следи:

Табела 3.5: Реализирани останати нематеријални трошоци за 2019 година во споредба со 2018 година¹⁹

Останати нематеријални трошоци	01.01-31.12.2019	01.01-31.12.2018
Наемнина за недвижности	395.522,00	965.769,00
- Закуп за антена на Црн Врв	64.942,00	63.969,00
- Закуп на фудбалско игралиште	224.200,00	247.800,00
- Закуп на училница во АСЕКО Скопје	0,00	654.000,00 ²⁰
- Закуп на канцеларија за синдикални здруженија	106.380,00	0,00
Надомест надзорен одбор	365.505,00	291.944,00
Донации во земјата	19.520.563,00	878.918,00
- Ракометен клуб Металург ²¹	9.177.369,00	0,00
- Кошаркарски клуб Чаир 2030 ²²	212.369,00	0,00
- Министерство за здравство	9.224.190,00	0,00
- Здружение на воздухопловна федерација	786.673,00	786.673,00
- Здружение за култура и уметност Скопје	60.000,00	0,00
- Здружение за промовирање и развој на	60.000,00	0,00

¹⁷ Трошоците се направени во 2018 година, меѓутоа фактурите за плаќање стигнале за книжење во 2019 година, по затворање на деловните книги и предавање на Годишната сметка.

¹⁸ Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2019 година (со датум од 18.03.2020 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година.

¹⁹ Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2019 година (со датум од 18.03.2020 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2018 година.

²⁰ За спроведување на Feast Administration Training Course одржан од страна на Eurocontrol за тестирање на кандидати за контролори, согласно објавениот оглас за избор на кандидати кои ќе посетуваат обука за контролори.

²¹ Донација со ваучер од Агенција за млади и спорт на РСМ.

²² Донација со ваучер од Агенција за млади и спорт на РСМ.

фолклорот Фолк-фест Скопје		
- Здружение специјална олимпијада	0,00	92.245,00
Авторски хонорари ²³	1.069.061,00	891.033,00
Консултантски услуги	0,00	2.455.231,01 ²⁴
Семинари и советувања	15.918.152,02	20.978.966,66
- refresh курс за контролорите на летање ²⁵	5.531.512,70	15.878.391,98
- Обука на 5 нови контролори ²⁶	7.795.060,05	0,00
- останатите курсеви и обуки за вработените	2.591.579,27	5.100.574,68
Ревизија на финансиски извештаи ²⁷	220.000,00	160.000,00
Адвокатски услуги	806.942,00	2.085.287,00
Одржување на софтвер	81.840,00	80.600,00
Останати интелектуални услуги	11.608.347,13	11.767.681,97
- Ангажирање на TAB Македонија	0,00	1.915.848,00 ⁴³
- Геодетско снимање на препреки	0,00	4.400.000,00 ⁴⁴
- Изработка на геодетски елаборати ²⁸	4.655.371,00	2.122.614,00
- Надомест од КХВ ²⁹	2.303.856,00	0,00
- Договор со Eurocontrol ³⁰	1.844.850,00	0,00
- Изработка на катастарски елаборат	0,00	60.000,00
- Изготвување флеш вести	0,00	39.012,00 ⁴⁵
- Визи за патување за вработени	0,00	254.226,71
- Трошоци за провизија на Eurocontrol ³¹	922.363,49	922.380,37
- Feast Administration Training курс	0,00	567.919,39 ⁴⁶
- Трошоци за интелектуални услуги	0,00	101.667,00 ⁴⁷
- Архивирање на документи ³²	160.829,00	185.722,00
- Изработка на гео-карти ³³	360.692,27	310.531,06
- Сертификација по ISO стандард	61.500,00	153.000,00
- ПР услуги	0,00	301.195,00 ⁴⁸
- Набавка на софтвер	0,00	40.596,21 ⁴⁹
- Обнова на дигитален сертификат	0,00	13.080,00
- Надоместок од Централен Регистар ³⁴	5.003,00	2.450,00
- Годишен надомест од Македонска берза ³⁵	4.130,00	4.130,00
- Годишна претплата за Академик	0,00	39.655,00
- Нотарски услуги	0,00	1.800,00
- Site survey документација	0,00	162.000,00 ⁵⁰
- Годишен надомест од ЦДХВ ³⁶	124.730,00	105.703,00
- Надомест за биро за судски вештачења	0,00	13.329,00
- Тестирање англиски јазик	0,00	44.690,23 ⁵¹
- Годишен надомест на Агенција за катастар на недвижности	0,00	6.133,00
- Обнова на домен	5.419,11	0,00
- Набавка на CISCO лиценца ³⁷	157.410,00	0,00
- Набавка на CHECK POINT лиценца ³⁸	881.608,00	0,00
- Комуникациски услуги ³⁹	46.585,26	0,00
- Изработка на градежно-техничка	30.000,00	0,00

²³ Согласно Договори за дело на 3 вработени.

²⁴ Согласно Договор за консултативни услуги со Egis Avia (20% се исплатени авансно од износот на Договорот).

²⁵ Задолжителни курсеви за контролорите на летање на секои 2 години.

²⁶ Почетна обука на 5 кандидати за контролори на летање во Копенхаген, Данска.

²⁷ Согласно Договор за извршување на ревизија на финансиски извештаи со ревизорска кука БДО ДОО Скопје.

²⁸ Изработка на геодетски елаборати за ажурирање на геодетска подлога за изработка на локална урбанистичка планска документација (Меѓународен аеродром Скопје и Аеродром Св.Апостол Павле Охрид), како и изработка на геодетски елаборат за посебни намени.

²⁹ Барањето на М-НАВ А.Д. Скопје и процедурата за издавање на хартии од вредност по пат на приватна понуда е започната во 2019 година. Надоместокот се исплаќа согласно тарифникот за утврдување на висината на надоместоците што ги наплатува КХВРСМ.

³⁰ Договор со Eurocontrol за поддршка во однос на имплементација на проект SES/PCP.

³¹ Согласно Договор за вршење на услуги за наплата на АТС услуги од авиокомпаниите.

³² Согласно Договор со фирма INBOX Скопје.

³³ Годишна претплата за Бентли картографија.

³⁴ Административна такса за поднесување на Годишна сметка во Централен Регистар и упис на акции.

³⁵ За објавување на финансиски извештаи на слободен пазар.

³⁶ Годишен надомест за водење на акции.

³⁷ Годишен надомест за набавка на CISCO SMART NET SUP лиценца.

³⁸ Годишен надомест за набавка на CHECK POINT лиценца (антивирусно решение).

³⁹ Комуникациски услуги (MET OFFICE), како и замена на 3 GPS модули.

документација ⁴⁰		
- Преработка на проект ⁴¹	30.000,00	0,00
- Проценка на возила ⁴²	9.000,00	0,00
- Надомест за одржување на електронска база на податоци	5.000,00	0,00
Стручни списанија и весници ⁵²	242.234,00	197.416,00
Трошоци за сертификација и лиценци од АЦВ	10.686.219,00	10.471.617,00
Трошоци за извршни решенија - тужби	2.978.083,00	4.869.566,00
Други нематеријални трошоци	365.499,66	413.345,79
- Надомест за издавање на визи за вработени ⁵³	246.725,50	0,00
- Издавање на потврда за неосудуваност на вработени	8.656,00	183.066,00
- Услуги за изнајмување на конференциска сала ⁵⁴	85.614,00	0,00
- Финансиска помош на Здружение на воздухопловно-технички персонал	0,00	120.000,00
- Други нематеријални трошоци ⁵⁵	24.504,16	24.607,72
- Издавање на дигитален сертификат	0,00	4.360,00
- Трошоци за архивирање	0,00	7.504,00
- Учество на спортски, хуманитарни и музички манифестации ⁵⁶	0,00	25.808,07
- Трошоци за упис на акции во ЦДХВ	0,00	48.000,00
Вкупно (МКД):	64.257.967,81	56.507.375,43

4 Инвестиции и развој

Имајќи ја предвид комплексноста и важноста на воздухопловната навигација како и потребата за интеграција во системот на Зедничко европско небо (Single European Sky) и се разбира, хармонизирање со европската легислатива и стандардите на релевантните европски и меѓународни воздухопловни организации, менаџментот на М-НАВ А.Д. Скопје донесе одлука најважните развојни проекти дефинирани во рамките на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ да се финансираат со долгорочен заем од меѓународна финансиска институција. Во координација со Министерството за финансии и Министерството за транспорт и врски, постапката за долгорочно

⁴³ Согласно Договор за деловно-техничка соработка со ТАВ Македонија кој опфаќа легализација на земјиште, изготвување на архитектонско-урбанистички проект и проект за нова административно-техничка зграда која ќе ја гради М-НАВ А.Д. Скопје.

⁴⁴ Согласно Договор со ГЕОФОТО-ЗЕНИТ Скопје.

⁴⁵ Согласно Договор со Македонска Информативна Агенција А.Д. – МИА А.Д. Скопје.

⁴⁶ Одржан од страна на Eurocontrol за тестирање на кандидати за контролори, согласно објавениот оглас за избор на кандидати кои ќе посетуваат обука за контролори.

⁴⁷ Согласно Договор со Тефик Исмаили.

⁴⁸ Согласно Договор со Маркет Висион.

⁴⁹ За потребите на Сектор за воздухопловна техника - EUROCAE ED 129.

⁵⁰ Изработка на Site survey документација за инсталација на 15 антени.

⁵¹ Тестирање англиски јазик за контролори на летање (ELPAC и TEA).

⁵² За преадаптација на гаражен простор.

⁵³ Преработка на проект за техничка и оперативна сала за нов ATM систем.

⁵⁴ Проценка на стари возила за продажба.

⁵⁵ Репрезент, Правник, Академик, Коха, Слободен печат.

⁵⁶ Издавање на визи за школување на 5 контролори и останати вработени.

⁵⁷ Изнајмување на конференциска сала во Хотел Александар Палас по повод одржувањето на South East Axis 23 (прелиминарен состанок под покровителство на Eurocontrol во хотел Александар Палас во периодот од 26.03-27.03.2019 година).

⁵⁸ Фотокопирање на документи, изработка на визит карти и сл.

⁵⁹ Учество на вработени на М-НАВ А.Д. Скопје на хуманитарен велеслалом, Скопски маратон, Охридски маратон, музички фестивал.

задолжување на М-НАВ А.Д. Скопје кај меѓународна финансиска институција заврши во 2013 година. На 24.09.2013 година М-НАВ А.Д. Скопје потпиша Договор за заем со ЕБОР за финансирање на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ без обезбедување со државна гаранција, во износ од 11.150.000,00 ЕУР, истиот дополнет со Амандман бр. 1 склучен на 10.01.2014 година, Амандман бр. 2 склучен на 13.12.2016 година со кој, меѓу другото се продолжи рокот за полекување на средствата од ЕБОР до 23.09.2018 година.

Во текот на 2019 година М-НАВ АД Скопје ги превзеде следните активности за измена и дополнување на Договорот за заем склучен со ЕБОР:

- Во согласност со Дел 6.02 од Договорот за заем на 14.02.2019 година М-НАВ А.Д. Скопје достави барање до ЕБОР за одобрување на планирани инвестиции од сопствени средства за период 2019-2023 година во вкупен износ од 6.820.000,00 ЕУР;
- На 18.03.2019 година, М-НАВ А.Д. Скопје повторно се обраќа до ЕБОР со барање за итно одобрување на Инвестициите планирани од сопствени средства за 2019 година кои се планирани и во Инвестиционата програма, дел од Финансискиот план на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година;
- На 23.04.2019 година, ЕБОР издава Писмо за согласност со кое се одобруваат бараните инвестиции од сопствени средства за 2019 година во вкупен износ од 3.420.000,00 ЕУР, додека за останатите (до износ од 6.820.000,00 ЕУР), ќе се одлучи по изготвување на финансиски анализи/модел од страна на ЕБОР;
- По Писмото (Waiver Letter) за продолжување на рокот за повлекување на средства од ЕБОР до 30.06.2019 година (Commitment Period) издадено од ЕБОР на ден 17.12.2018 година, на наше барање ЕБОР на ден 28.06.2019 година издаде Писмо (Waiver Letter) за продолжување на рокот за повлекување на средства (Commitment Period) до 30.06.2020 година, кој по извршените финансиски анализи/модел на М-НАВ А.Д. Скопје и согласно планираната реализација на проектите ќе се продолжи соодветно;
- Од страна на ЕБОР, во мај 2019 година ангажиран е консултант (Helios) кој во соработка со М-НАВ А.Д. Скопје ги направи финансиските анализи, т.е. го ажурира финансискиот модел на М-НАВ А.Д. Скопје;
- Предлог финален Финансиски модел е доставен до М-НАВ А.Д. Скопје на 05.09.2019 година (во кој што се опфатени бараните инвестиции од сопствени средства од страна на М-НАВ А.Д. Скопје во вкупен износ 6.820.000,00 ЕУР во период од 2019-2023 година, предвидени инвестиции за набавка на АТМ систем за Back-up и непредвидени ситуации во вкупен износ од 1.000.000,00 ЕУР, како и дополнителни инвестиции за замена на застарена опрема во износ од 1.200.000,00 ЕУР на годишно ниво за период 2024-2030 година). Заедно со Финансискиот модел доставени се и Условите за измена и дополнување на Договорот за заем – Амандман Бр.3 (Loan Agreement Amendment 3) во кој покрај останатото се предвидува и пролонгирање на рокот за повлекување на средства од страна на ЕБОР до 31.12.2021 година,

пролонгирање на отплатата на заемот до 2027 година (претходно утврдена со Договорот за заем до 2025 година), повлекување на лимитот за бројот и износот на апликациите за повлекување на средства од ЕБОР, одобрување на инвестиции од сопствени средства во 2020 година во износ од 3.600.000,00 ЕУР и во периодот 2024-2030 година 1.200.000,00 ЕУР на годишно ниво, како и измена на маргината на каматната стапка, основата за пресметување на каматната стапка, административни трошоци и друго;

- Во врска со доставените услови на Амандман бр.3 на Договорот за заем, М-НАВ А.Д. Скопје одржа координативен состанок со Министерството за финансии на ден 19.09.2019 година на кој беше потврдено дека **задолжителни се** одредбите од Законот за задолжување на М-НАВ А.Д. Скопје со заем кај ЕБОР по Договорот за заем по Проектот за Надградба на Македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза без државна гаранција („Службен весник на РМ“ бр.120/2013) т.е. условите утврдени во член 3, и воедно потврдени се натамошните активности на М-НАВ А.Д. Скопје во врска со истиот;
- По насока од Министерството за финансии, М-НАВ А.Д. Скопје изврши преговори со ЕБОР и ги усогласи условите за склучување на Амандманот бр.3 на Договорот за заем со одредбите од Законот за задолжување на М-НАВ А.Д. Скопје со заем кај ЕБОР по Договорот за заем по Проектот за Надградба на Македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза без државна гаранција („Службен весник на РМ“ бр.120/2013);
- М-НАВ А.Д. Скопје достави Информација за условите усогласени со ЕБОР за склучување на Амандман бр.3 на Договорот за заем (Оп.Бр. 44067) склучен со ЕБОР на 24.09.2013 година до Владата на РСМ, а истата беше разгледана на Сто седумдесет и втората седница на Владата на РСМ одржана на 24.12.2019 година како материјал за информирање;
- Амандманот бр.3 на Договорот за заем потоа технички се усогласи со ЕБОР и истиот се потпиша од страна на ЕБОР и М-НАВ А.Д. Скопје на 27.02.2020 година.

4.1 Проект за наградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза финансиран со средства од ЕБОР

Реализацијата на проектните компоненти опфатени со “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ во 2019 година е како што следи:

4.1.1 Набавка, инсталирање и тестирање на АТМ Систем вклучувајќи и техничко-оперативна сала

АТМ Системот е примарен систем преку кој се остварува основната услуга на М-НАВ А.Д. Скопје и тоа давање на услуги на воздухопловна навигација во воздушниот простор над Република Северна Македонија со цел

безбедно, редовно и ефикасно одвивање на воздушниот сообраќај. Имплементацијата на новиот АТМ систем вклучува и изградба на нов простор, и тоа за потребите на нова техничка и оперативна сала во која ќе биде сместена опремата од новиот и стариот (резервниот) АТМ систем.

Согласно Договорот за заем со ЕБОР истиот беше утврден да се реализира преку метод на набавка во две фази (Two Stage Procurement Method). По целосното спроведување на двете фази од набавката, на 31.07.2017 година од ЕБОР е добиено одобрување, NO OBJECTION на Извештајот за евалуација – втора фаза со препорака за склучување на Договор со фирмата Leonardo S.p.A., чија понуда целосно ги задоволува барањата утврдени во техничките спецификации и тендерската документација.

Од друга страна, констатирано беше дека земјиштето на кое е предвидено да се изгради новата техничко оперативна сала (доградба на постоечкиот објект), со вкупна површина од 1.150 м², од кои основата е 580 м², е сопственост на Република Северна Македонија, а согласно Договорот за концесија, истото е доделено на користење и управување на холдингот ТАВ – Аеродроми од Турција.

За разрешување и надминување на целата имотно правна ситуација од аспект на регулирање на имотно правните односи и документи-дозвола за градба, како за новата техничко оперативна сала така и за постоечкиот објект на контролата на летање, во текот на 2019 година менаџментот на М-НАВ А.Д Скопје континуирано ги превземаше сите потребни активности со релевантните институции.

Согласно Заклучокот од Извадокот од Нацрт-записникот од 96-тата Седница на Владата на Република Северна Македонија одржана на 22.10.2018 година, Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје донесе Одлука бр. 02-2017/8 од 31.10.2018 година да се испрати Писмо за прифаќање и Договор за набавка на АТМ системот вклучувајќи и техничко-оперативна сала за истиот до прворангираната фирма Leonardo S.p.A за негово потпишување во согласност со добиеното одобрување (No objection) од страна на ЕБОР на 31.07.2017 година.

Од страна на компанијата Leonardo S.p.A е доставена бараната гаранција за квалитет на изведба и Договорот се потпиша на 14.12.2018 година со цена на Договор од 7.878.872,50 ЕУР.

На почетокот од 2019 година беше доставена банкарска гаранција за авансно плаќање и фактура за авансно плаќање од страна на компанијата Leonardo S.p.A, по што до ЕБОР се достави Апликација за повлекување на средства. Исплатата на фактурата за авансно плаќање се изврши на 02.04.2019 година со што Договорот стапи во сила.

Во референтниот период одржани се повеќе работни состаноци со компанијата Leonardo S.p.A предвидени согласно Договорот и отпочнати се активностите за реализација на истиот согласно утврдената временска динамика во Планот за менаџирање на проектот, извршена е посета на локација, а за време на посетата Leonardo S.p.A направи увид на локацијата каде што се планирани да се спроведат градежните активности, како што и изврши прибирање на информации за поврзувањето на новиот АТМ систем со постојните системи и сигнали. Следствено, од страна на компанијата Leonardo S.p.A испратени се повеќе сетови на технички документи и планови за деталзирање на дизајнот на системот во согласност со тендерските технички барања и спецификации, на увид и одобрување од наша страна. Оваа фаза заврши во декември 2019 година.

Паралелно, континуирано се одвиваа и потребните активности за добивање на градежна дозвола за изградба на техничко-оперативната сала согласно Договорот склучен со компанијата Leonardo S.p.A. За таа цел, пред

потпишувањето на Договорот со компанијата Leonardo S.p.A, т.е. на 13.04.2018 година М-НАВ А.Д. Скопје склучи Договор за деловно-техничка соработка со концесионерот ТАВ Македонија со кој што концесионерот како носител на правото на користење на земјиштето на Меѓународниот аеродром Скопје, даде согласност да го предаде во владение и користење земјиштето на коешто се планира да се изгради новата техничко оперативна зграда. Согласно овој Договор, во мај 2019 година беше донесен новиот АУП (Архитектонски урбанистички проект), изготвен е Основен Проект и ревизија на Основниот Проект за новата АТМ зграда и се продолжи со поднесување на целосната документација пред надлежните органи по што беше добиено Одобрението за градба од "А" категорија од Министерството за транспорт и врски бр. 28 Уп.-373/19 од 17.01.2020 година со што е овозможено да започне изградбата на Техничко- оперативната зграда утврдена со Договорот.

Во изминатиот период активностите се реализираат со незначително задоцнување од 4 месеци и 15 дена направено од страна на двете договорни страни, и тоа:

- М-НАВ А.Д. – Скопје, задоцнување во делот на обезбедување на одобрение за градба на техничко-оперативната сала, постапка која започна веднаш после потпишувањето на Договорот за деловно-техничка соработка склучен со концесионерот на Меѓународниот Аеродром Скопје ТАВ Македонија ДООЕЛ на ден 13.04.2018 година, со кој беше обезбедно земјиште за градба, земјиште кое не беше обезбедено претходно при објавувањето на тендерот во 2014 година, и
- Leonardo S.p.A, задоцнување од причина што првичното понудено решение во 2015 година е веќе застарено, заради кое беше доставен предлог за подобро софтверско решение и замена на хардверот, сè без никакви финансиски импликации, а со цел непречено, функционално и полесно одржување на системот во процесот на експлоатација.

Во врска со ова од страна на Leonardo S.p.A доставено е Барање за измена на Договорот (Change Order) кој што е прифатено од страна на Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје, при што барањето е доставено до ЕБОР на одобрување и истото е одобрено од нивна страна. Имплементацијата на Договорот ќе продолжи и во 2020 година.

4.1.2 Набавка, инсталирање и тестирање на Систем за комутација на говорни канали (VCS)

Во системот за контрола на летање, еден од основните потсистеми преку кои се остварува комуникација на контролорот на летање со воздухопловите, но и со соседните центри за контрола на летање е системот за комутација на говорни канали. Новиот систем ќе го замени тековниот кој што е веќе 20 години стар и би станал примарен систем преку кој ќе се одвива комуникацијата во контролата на летање.

Постапката за набавка на нов VCS систем е веќе спроведена во 2017 и 2018 година, но поради неисполнување на техничките барања од страна на сите понудувачи, на 19.06.2018 година добиено е одобрение од страна на ЕБОР за повторување на набавката и распишување на нова набавка со ревидирана техничка спецификација. Во текот на 2019 година се изготвуваше новата тендерска документација во координација со консултантите, а по одобрувањето од ЕБОР се очекува во 2020 да биде објавен повторениот повик

за набавка. По спроведување на постапката за набавка и потпишување на Договор, фазната имплементацијата на договорот предвидува период од 9 месеци.

4.1.3 Набавка, инсталирање и тестирање на VHF радио систем и микробранов линк

Ова е систем преку кој контролата на летање остварува радио комуникација со воздухопловите. Согласно ICAO Аппех-ите, давателот на услуга за воздухопловна навигација е должен да обезбеди систем за радиотелефонија со воздухопловите, преку систем за радиоврски кој работи во фреквентниот опсег наменет исклучиво за таа намена. Со овој проект треба да се замени постоечката радио опрема и преносен систем со нов VHF радио систем.

По спроведување на целосната постапка за набавка, на 17.03.2017 година од ЕБОР е добиен NO OBJECTION на Извештајот за евалуација на пристигнати понуди со предлог за склучување на Договор со фирмата Northrop Grumman/Park Air Systems во вкупен износ од 778.054,56 ЕУР во кој износ се вклучени и 53.140,58 ЕУР за резервни делови.

По доставување на информацијата до останатите понудувачи за резултатот од евалуациониот извештај, две фирми учесници на тендерот доставуваат жалби за изборот до ЕБОР. Од страна на ЕБОР е добиено одобрување (20.07.2018 година) за потпишување на Договор при што беа отфрлени двете жалби за избор на прворангираниот понудувач. До почетокот на 2019 година се спроведуваше постапката на потпишување на Договор со прворангираниот понудувач Park Air Systems. Имено, се одржаа неколку кларификациони состаноци со компанијата Park Air Systems и се изготви Амандман бр. 1 на Договорот со кој се изменува и дополнува Член 3 од Договорот, т.е. се дополнуваат условите за стапување на сила на Договорот со нов услов 3.1 (4) со кој се обврзува компанијата Park Air Systems да достави безбедносни сертификати издадени од домицилните земји за лицата кои ќе учествуваат при имплементацијата на обврските од Договорот за локацијата Солунска глава во рок од 4 месеци по потпишување на договорот. По одобрувањето на Договорот и Амандманот бр. 1 на истиот од страна на ЕБОР, истите се потпишани на 11.03.2019 година.

По потпишување на Договорот беше доставена банкарска гаранција за авансно плаќање и фактура за авансно плаќање од страна на компанијата Park Air Systems, како што и беа доставени безбедносните сертификати согласно Амандман бр. 1 на Договорот по што до ЕБОР се достави Апликација за повлекување на средства. Исплатата на фактурата за авансно плаќање во износ од 155.610,92 ЕУР се изврши на 12.07.2019 година со што Договорот стапи во сила. Проектот отпочна со реализација согласно планот за реализација доставен од Park Air Systems и се реализираа фабричкото тестирање на опремата-FAT кое се заврши успешно како и една од планираните обуки. Согласно планот системот требаше да биде испорачан во август и да започне инсталацијата во текот на септември со конечно завршување до крајот на октомври 2019 година. Од последната кореспонденција со Park Air Systems во која им укажуваме дека бидејќи опремата сеуште не е испорачана, проектот почнува да доцни зад планираното и дека нема да може да се заврши инсталацијата на Солунска Глава во текот на 2019 година, добивме ревидиран план во кој што инсталацијата на системот на скопскиот аеродром ќе се спроведе во септември и октомври, а на Солунска Глава од

крајот на мај 2020 година. т.е. во период кога временските услови ќе бидат погодни за работа.

4.1.4 Набавка, инсталирање и тестирање на Дигитален систем за снимање на говорни канали (VRRS)

Во системот за контрола на летање согласно ICAO Annex 10 законска обврска е да се снимаат оперативните комуникации и записите да се чуваат минимум 30 дена. Со новиот систем би се заменил постоечкиот, а истиот ќе биде во потполно редундантна конфигурација, кој би ги задоволил сегашните и идните потреби за снимање на оперативните говорни канали во системот за контролата на летање во Скопје. Системот се набавува како замена на постоечкиот VRRS систем, кој е во експлоатација околу 15 години.

Согласно правилата и постапките за набавка на ЕБОР и согласно Договорот за заем со ЕБОР истиот се реализираше преку метод на набавка – Отворен повик, а по целосното спроведување на постапката за набавка, Договор за набавка на Дигитален систем за снимање на говорни канали (VRRS) со цена на договор во износ од 148.033,1 ЕУР е склучен на 14.06.2016 година. На почетокот од 2018 година системот е целосно имплементиран до фаза до која е планирано согласно Договорот за набавка.

VRRS системот е успешно предаден и е во употреба од февруари 2018 година. Во договорот за имплементација на овој систем беше предвидена негова релокација во новата техничко оперативна сала која беше предвидена да се реализира во рамките на Проектот за набавка на новиот АТМ систем финансиран од кредитната линија на ЕБОР. Но со оглед на фактот дека новата техничко оперативна сала не се обезбеди до планираниот период (31.07.2019 година), компанијата со која е склучен договорот за набавка, се ослободи од обврската на реалокација на VRRS системот. Оттука, за овој систем издаден е Completion Certificate и Operational Acceptance Certificate, по што се изврши и финалната финансиска обврска по договорот.

4.1.5 Набавка, инсталирање и тестирање на Mode-S секундарен набљудувачки радар

Mode-S секундарен набљудувачки радар (Mode-S Enhanced Surveillance Ground Station Implementation) значително ќе ја зголеми доверливоста на радарските податоци која директно би влијаела на капацитетот и безбедноста на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија. Согласно правилата и постапките за набавка на ЕБОР и согласно Договорот за заем со ЕБОР истиот е утврден да се реализира преку метод на набавка – Отворен повик.

По спроведената постапка за набавка, евалуациониот извештај со препораката за склучување на договор е испратен до ЕБОР на одобрување и добивање NO OBJECTION на 14.08.2017 година.

Согласно Извадокот од Нацрт–записникот од 63-тата седница на Владата на Република Северна Македонија одржана на 10.04.2018 година, Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје донесе одлука да го прекине отпочнатиот процес за набавка на нов Mode-S секундарен набљудувачки радар, од причина што договорот за закуп на приватното земјиште е еднострано раскинат од страна на закуподавачот и поради тоа што мора да се одреди нова локација на државно земјиште за поставување на новиот Mode-S радар. Од страна на ЕБОР на 09.05.2018 година добиено е одобрение за

прекин на отпочнатата набавка и распишување на нова набавка со ревидирана техничка спецификација и поставување на опремата на нова подобна локација.

Во текот на 2019 година направени се повеќе анализи за избор на нова подобна локација и се изготвуваше нова (ревидирана) тендерска документација, вклучувајќи и ревидирана техничка спецификација која предвидува поставување на новата опрема (радар) на веќе постоечка локација како најцелесходно решение (просториите на М-НАВ А.Д. Скопје лоцирани на Меѓународен Аеродром Скопје), т.е. ќе се изврши замена на постоечката стара и дотраена опрема која е оперативна повеќе од 25 години (радар Томсон). Тендерската документација е веќе завршена и одобрена од страна на консултантот и Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје. По одобрувањето на тендерската документација и од страна на ЕБОР, во 2020 година ќе се објави повторениот повик за набавка. По спроведување на постапката за набавка и потпишувањето на Договор, фазната имплементацијата на договорот предвидува период од 10 месеци.

4.1.6 Надградба на постоечкиот MSSR Радар инсталиран во Охрид

Согласно стратегијата на Eurocontrol за имплементација на Mode-S радар, SESAR стратегијата и LSSIP, модернизацијата на постоечкиот монопулсен радар и инсталирањето на ENHANCED Mode-S Радар ќе придонесе М-НАВ А.Д. Скопје да се здобие со надграден радарски систем во кој е применета најновата радарска технологија, а со тоа ќе се зголеми доверливоста која системите ја обезбедуваат, а која директно ќе влијае на капацитетот и безбедноста на воздушниот сообраќај кој се одвива на небото на Република Северна Македонија. Согласно правилата и постапките за набавка на ЕБОР и согласно Договорот за заем со ЕБОР истиот е утврден да се реализира преку метод на набавка – Директна спогодба. (Direct Contracting)

По целосно спроведување на постапката за набавка и финалното одобрување од страна на ЕБОР, М-НАВ А.Д. Скопје склучи Договор за реализација со понудувачот Indra на 31.03.2016 година во износ од 728.405,00 ЕУР, по што се продолжи со имплементацијата на Договорот.

Неговата имплементација продолжи и во 2019 година, т.е. реализирана е фазата на прифаќање на тестирање во фабрика (Factory Acceptance Test), опремата е испорачана и инсталирана. Платени се обврските во делот на инсталацијата и обврските за сервисите на антенскиот систем. Завршните фази од договорот (SAT-Site Acceptance Test и OAC-Operational Acceptance Certificate) беа одложени за крајот на септември 2019 година. Причините за пролонгирањето е неможност за извршување на овие фази во летниот период – сезона на многу интезивен сообраќај и потребата да се користат радарските податоци од постоечкиот радар за квалитетно и безбедно одвивање на воздушниот сообраќај.

Активностите на надградбата продолжија од 19 септември, 2019 година период во кој добавувачот Indra работеше на финално подесување на радарот и извршуваше DRY RUN тестови и припремаше Test Readiness Report. На 25-ти октомври Indra информираше дека се спремни за SAT-Site Acceptance Test-овите и достави Test Readiness Report (Pre SAT-тестовите). Во периодот од 25-ти до 29-ти октомври се извршуваа SAT-тестовите кои можат да се оценат како успешни со следните забелешки на целиот проект, а не и на самиот радар:

1.Test Transponder треба да се репрограмира (one BDS register is not programmed properly);

2. RDD системот во Охрид треба да биде надограден да ги прикажува Mode-S податоците и

3. Надградба на TXP Laptop во англиска верзија.

Предвидено е овие фази да се реализираат во рок од три до четири недели, и истите да завршат вклучувајќи ги и сите финансиски обврски по Договорот во првата половина од 2020 година.

4.1.7 Набавка, инсталирање и тестирање на AWOS/ATIS/VOLMET системи за Меѓународен Аеродром Скопје и AWOS систем за Аеродром Св. Апостол Павле во Охрид

Набавка, инсталирање и тестирање на метео опрема за аеродромите во Скопје и Охрид вклучува замена на постоечките AWOS/ATIS/VOLMET системи која се состои во замена на двете Artais AWOS 2000 станици на аеродромите во Скопје и Охрид, како и замена на ATIS и VOLMET системите кои се лоцирани на аеродромот во Скопје со што ќе се постигне континуирано и непречено обезбедување на метеоролошко обезбедување на воздушниот сообраќај и навремено доставување на воздухопловни MET информации до корисниците.

Договор за набавка на метеоролошка опрема за аеродромите во Скопје и Охрид - AWOS/ATIS/VOLMET системи се потпиша на 11.12.2015 година со компанијата Telvent Neetherlands B.V., истиот со цена на договор од 750.920,00 ЕУР. Реализирана е фазата на фабричко теастирање на системите (Factory Acceptance Test) и опремата е испорачана и инсталирана, а предвидените обуки се реализирани.

Во текот на 2019 година производителот привршуваше со отстранување на преостанатите технички забелешки во правец на создавање на соодветни услови за спроведување на OAT (тестирање за оперативен прием на MET системите). Паралелно со овие активности беше започнат процес на наплата на пенали според тендерските услови предизвикан од доцнењето со реализацијата на Проектот, во форма на компензација преку испорака на дополнителни стоки и услуги од страна на производителот, процес за кој што се очекува во скоро време да биде финализиран. Целосната имплементацијата на овој проект вклучувајќи ги и финансиските обврски по Договорот се очекува да заврши во првата половина на 2020 година.

4.1.8 Консултантски услуги за асистенција на Единицата за имплементирање на Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација 02

На 05.07.2018 година М-НАВ А.Д. Скопје склучи Договор за консултантски услуги за асистенција на Единицата за имплементирање на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ со компанијата Egis Avia која беше избрана со спроведена постапка за набавка согласно политиките и правилата за набавка на ЕБОР за избор на консултант, истиот со рок за имплементација од две години.

Во референтниот период, М-НАВ А.Д. Скопје во координација со консултантот Egis Avia во континуитет ги реализираше сите активности потребни за продолжување на рокот за повлекување на средства од ЕБОР кој истекуваше на 30.06.2019 година, како и за реструктурирање на Договорот за заем склучен со ЕБОР на 24.09.2013 година, согласно кое на 28.06.2019 година

М-НАВ А.Д. Скопје и ЕБОР потпиша Писмо за продолжување на рокот за повлекување на средствата од ЕБОР до 30.06.2020 година, додека постапката за реструктурирање на Договорот за заем продолжи во соработка со ЕБОР и консултантот Helios ангажиран од нивна страна, при што до крајот на 2019 година беа дефинирани условите за измена на Договорот за заем. Беа одржани неколку телеконференции со консултантот Egis Avia во врска со реализација на проектите како што и работни состанци со проект менаџерот од нивна страна кој се одржаа во просториите на М-НАВ А.Д. Скопје. Континуирано се вршеа и консултации преку електронска пошта во врска со финализирање на тендерската документација за набавка на Mode-S радарот и набавка на VCS системот, во врска со наплатата на пенали за задоцнување во имплементацијата на AWOS/VOLMET/ATIS проектот и изготвување на документите потребни за измена на договорот во врска со истата, одредени консултации во врска со реализацијата на Договорот за набавка на ATM системот, консултации во врска со склучувањето на Договорот за набавка на VHF системот и Амандманот бр.1 на истиот, како и по потреба консултација во врска со договорите склучени за останатите проекти, со нивна соработка беа изготвени и четири Извештаи за напредокот во реализацијата на проектите спрема ЕБОР и друго. Договорот продолжува и во 2020 година согласно условите од договорот.

4.2 Програма за капитални инвестициони вложувања на М-НАВ А.Д. Скопје финансирани од сопствени средства

4.2.1 Document management and Business Process management system

Набавка на компаниски систем за управување со документација, електронска евиденција на истите, управување со процеси, набавки, тимски организации, планирање и евидентирање на процеси и средства.

Изготвувањето на техничката спецификација беше преобемна и не е финализирана со тоа што е потребно сите сектори во М-НАВ А.Д. Скопје меѓу себе да се искордираат со цел да не запре процесот на работење откако ќе се набави системот. Истиот не е реализиран во 2019 година, но одржани се состаноци со цел во 2020 година да се отпочне постапката.

4.2.2 Набавка на нов ILS систем и нов DME уред, инсталирање и пуштање во работа - Аеродром Св. Апостол Павле Охрид и набавка и инсталација на нов DME како дел од ILS системот на Меѓународниот Аеродром Скопје

Со оваа набавка треба да се изврши замена на постарите оперативни уреди и тоа во рамките на системот за прецизно слетување ILS-MSK поставен на Меѓународниот Аеродром Скопје во 2011 година, на уредот DME FSD-40 од производителот Alcatel инсталиран во 1995 година во рамките на тогашниот ILS систем. Во рамките на системот за непрецизно слетување DVOR/DME- OHR поставен на Аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид во 2000 година, е уредот DME FSD-40 од производителот Alcatel инсталиран во 1995 година во рамките на тогашниот DVOR/DME систем. Системот за прецизно слетување ILS-MOH поставен на аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид во 1995 година, како уред за одредување на позицијата на воздухопловот до зоната на слетување, поставен е системот S4000 од производителот Alcatel инсталиран во 1995

година. Сите погоре наброени уреди и системи имаат 22 годишно непрекинато давање на сервис во навигацијата. За да се задржи високото ниво на квалитет, достапност и континуитет на услугите на М-НАВ А.Д. Скопје, потребна е нивна замена со нови кои ќе овозможат задржување на нивото на сервисот.

Замената треба да е на:

- ILS систем наменет за аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид
- DME уред наменет за аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид
- DME уред наменет за Меѓународниот Аеродром Скопје

Согласноста од ЕБОР за реализација на овој проект е пристигната во месец април, но надлежните луѓе за иницирање на постапката утврдија дополнителен дел кој не беше предвиден во самата тендерска документација и имаше промени на истата. Временскиот период за добивање на согласност од Надзорен Одбор одзема време истата, така што постапката е предвидена во Планот за 2020 година, со цел достапност и континуитет на услугите на М-НАВ А.Д. Скопје.

4.2.3 Надградба на административен кампус на М-НАВ А.Д. Скопје – серверско решение

Со набавката е опфатена инсталација на комплетно ново серверско решение во административниот кампус на М-НАВ А.Д. Скопје. Постапката е реализирана со тоа што склучен е Договор со Македонски Телеком А.Д. Скопје бр.02-1861/3 од 18.11.2019 година во вредност од 7.920.000,00 мкд.

4.2.4 Ладилен агрегат Water chiller

Со цел обезбедување на континуираност и редувантност на климатизацијата на објектот на ОБКЛ потребна е замена на постоечкиот ладилен агрегат. Временскиот период кога е отпочната постапката е месец септември 2019 година за кои стручните лица констатираа дека периодот во кој се наоѓаме за промена на постоечките клима уреди би довеле до компликации на континуитетот на тековната работа на М-НАВ А.Д. Скопје.

4.2.5 Набавка на софтвер за потребите на дизајнирање на процедури на летање

Со цел унапредување на процесите при дизајнирање на процедури на летање, потребна е набавка на 2 лиценци за софтвер во согласност со PANS OPS 8168. Постапката не е отпочната со тоа што стручните лица предвидеа да биде постапка со преговарање без објавување на оглас, но гледајќи ги сите одредби од Законот за јавни набавки изготвуват нова техничка спецификација која ќе биде во корист до сите економски оператори во однос на софтверот што сакаме да го набавуваме и истата набавка е превидена во 2020 година.

4.2.6 Набавка и обука за софтвер за изготвување на AIP компатибилен со EAD форматот

Со цел унапредување на процесите при изготвување на AIP, потребна е набавка на 2 лиценци за софтвер за изготвување на AIP, како и обука за истиот. Постапката не е реализирана заради тоа што техничката спецификација не беше изготвена од страна на стручните лица.

4.2.7 Набавка на софтвер за изготвување на месечен распоред, автоматска евиденција за оперативни саати и алармирање за компетентност на контролорите на летање

Со цел унапредување на менаџирањето со човечки ресурси на КЛ и ПКЛ, потребна е набавка на софтвер. Постапката е реализирана во 2019 година со тоа што склучен е договор со Македонски Телеком бр.02-78/7 од 18.04.2019 во вредност од 6.190.000,00 мкд.

4.2.8 VHF/UHF систем од 5 радио, антенски систем и монтажа за локација Гореничка Чука

За потребите на новиот СТА, потребно е радиопокривање кое ќе ги задоволи стандардите на квалитетна услуга. Постапката не е реализирана заради тоа што техничката спецификација не беше изготвена од страна на стручните лица.

4.2.9 Набавка на SODAR систем за мерење и детекција на ветер на Меѓународен аеродром Скопје

Со цел добивање на реални податоци за ветер во приод на А/Д Скопје потребна е набавка на SODAR систем. Постапката не е реализирана заради тоа што техничката спецификација не беше изготвена од страна на стручните лица.

4.2.10 Набавка на графички станици или надградба на SADIS (MESSIR VISION) системот

Со цел решавање на проблемот со надградбата на SADIS системот, потребна е набавка на графички станици. Постапката не е реализирана заради тоа што техничката спецификација не беше изготвена од страна на стручните лица.

4.2.11 Набавка на графички станици или надградба на SADIS (MESSIR VISION) системот

Со цел изградба на сопствена мрежа за пренос на податоци како услов за подигнување на доверливоста на комуникацијата помеѓу системите, потребна е набавка на микробранови системи и инсталација на истите. Постапката не е реализирана заради тоа што техничката спецификација не беше изготвена од страна на стручните лица.

5 Политика на човечки ресурси

Одделението за човечки ресурси на М-НАВ А.Д. Скопје во 2019 година, генерално беше посветено на давање на логистичка и советодавна поддршка на останатите Сектори/Одделенија и на вработените за сите прашања поврзани со човечкиот ресурси. Одделението се потруди да се реализира планираната политика и програма на човечките ресурси, а исто така продолжи со реализацијата на веќе утврдената и усвоена политика во вршењето на дејности и активности поврзани со развојот на работната сила, промоција на управувањето со човечките ресурси, како и унапредување на професијата менаџмент на човечки ресурси.

Одделението учествуваше во регрутацијата, обуките на вработените, комуникацијата со институции за развој и унапредување на персоналот и за усогласување со регулативите (ЗРО и Трудова инспекција).

Ангажманот беше насочен кон унапредување на работењето, софистицирање и примена на системот за работна дисциплина, а исто така одделението предлагаше политики и процедури за управување со човечкиот ресурс, и учествуваше во проекциите за планирање и вработување на човечкиот ресурси, имајќи го во предвид фактот што во изминатите години по разни основи се намали бројот на вработени.

Во 2019 година, Одделението за човекови ресурси континуирано учествуваше со центрите за обука на Друштвото во реализирање на следните политики:

- Континуиран развој на професионалните и стручни способности на сите вработени;
- Дообразување и стручно оспособување, неопходни за непречено и ефикасно остварување на процесот на работа во М-НАВ А.Д. Скопје;
- Применување на соодветен систем на распоредување, ротација и унапредување на вработените врз основа знаењето што го поседуваат, покажаните способности и применетата умешност во извршувањето на работните обврски;
- Обезбедување на еднаков третман на вработените, безбедност на работното место и соодветни работни услови.

Во периодот од јануари до декември 2019 година Одделението за работа со човекови ресурси во својот делокруг на работа извршуваше:

- Огласување на испразнети, слободни работни позиции и склучување на Договорите за работа;
- Обработка на пристигнати апликации за вработување;
- Селекција и регрутација на човечки ресурс;
- Поединечно известување на апликантите за резултатите од селекцијата;
- Известувања за резултатите до Управниот одбор на Друштвото;
- Известувања до одбиени апликанти и архивирање на документацијата по огласите;
- Учествуваше при тестирањето за регрутирање на човечки ресурс;
- Подготовка на сет документација за пријава/одјава, изготвување договори за работа, решенија, анекси кон договорите за вработување;
- Пријави/одјава на вработени во Агенцијата за вработување и во Фондот за здравство;
- Оформување досие и архивирање на документацијата;

- Запознавање на новопримените вработени со работната околина и воведување и запознавање со деловните активности и организацијата на Друштвото;
- Учествуваше во изготвување распореди за обука, координација со другите одделенија и сектори, перманентно следење/евидентирање на лицата кои подлежат на обука;
- Рачни и електронски внес на матични податоци на вработените и перманентно ажурирање на списокот на вработени;
- Перманентно следење на договорите на вработените со цел регулирање на нивниот статус;
- Изготвување на планови за годишни одмори во соработка со другите одделенија/сектори и изготвување решенија за вработените, како и изготвување решенија за платени и неплатени отсуства;
- Изготвување потврди поврзани со работниот однос за вработените по различни основи (потврди за аплицирање за визи, мобилна и фиксна телефонија, запишување на последипломски студии и по други основи);
- Изготвување месечени извештај за работна дисциплина и извештај за плата;
- Изготвување предлози за политики и процедури за човечкиот ресурс;
- Комуникација со трудов инспекторат и усогласување со прописите по сите решенија добиени од инспекторатот;
- Следење на Законот за работни односи и другата регулатива;
- Комуникација со центрите за обука и едукација како во Друштвото така и кај екстерните центри;
- Учествуваше на трибини, презентации, семинари во организација на МАЧР и други институции во врска со човечкиот ресурс;
- Комуникација со Синдикатот на Друштвото.

Покрај активностите поврзани со човечкиот ресурс, Одделението во измината година помагаше и учествуваше во следните останати активности:

- Изготвување на списоци и решенија/одлуки за исплатата за награди, регрес за годишен одмор, јубилејни награди на вработените, други, финансиска помош на семејствата на вработените, исплата при пензионирање на вработените од Друштвото како и
- Учество во работењето како членови на разни комисии.

6 Регионална соработка; FAB's

Според SES регулативите горниот воздушен простор во европскиот и афричкиот ICAO – International Civil Aviation Organization регион (EUR and AFI ICAO region) мора да биде реконфигуриран во FAB-ови – Functional Airspace Blocks (функционални блокови на воздушен простор) како еден од начините за постигнување на SES целите. Организацијата на воздушниот простор во функционални блокови треба да го подобри планирањето и протокот на воздушниот сообраќај, да се зголеми ефикасноста на авијацијата во Европа, да се минимизираат доцнењата и да се оптимизира капацитетот на воздушниот простор преку задоволување на барањата на сите корисници на истиот.

Освен земјите членки на ЕУ, SES регулативите ги обврзуваат и земјите кои потпишале билатерални или мултилатерални договори за авио превоз со Европската Унија. Во овие земји спаѓаат Норвешка, Швајцарија, земјите на

Западен Балкан, во кои спаѓа и Република Северна Македонија, и Исланд кој не е обврзан да формира FAB бидејќи не е во рамки на европскиот ICAO регион.

Денес, постојат девет FAB иницијативи во кои се вклучени сите обврзани земји. Во поблискиот регион постоечки иницијативи се Blue Med FAB и Danube FAB.

Во процесот на позиционирање на Република Северна Македонија при одредувањето на стратегијата за приклучување на одредена FAB иницијатива пред се треба да се има предвид географската позиција и токовите на воздушниот сообраќај со цел оптимизација на капацитетите, потребата да се оптимизира интероперабилноста на системите и креирање на заедничка легислатива и стандарди помеѓу членовите на одреден FAB.

На 03.11.2011 година во Скопје е одржан состанок помеѓу замениците Министри за транспорт на Република Северна Македонија и Република Бугарија на кој состанок присуствуваа и делегации од воздухопловните власти на двете држави. На состанокот од страна на бугарскиот заменик министер беше врачена покана за Република Северна Македонија да се вклучи како набљудувач во Danube FAB. На 08.12.2011 во Софија е одржан состанок помеѓу делегации на Bulatsa и Агенција за цивилно воздухопловство на Република Бугарија од една страна и М-НАВ А.Д. Скопје и Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија на кој состанок од бугарската страна се презентирани процесите поврзани со статусот и состојбите на Danube FAB.

На 28.10.2015 година на шестиот состанок на Управувачкиот Совет на DANUBE FAB кој беше одржан во Софија, Република Северна Македонија се здоби со статус набљудувач во истиот. На ова претходеа повеќегодишни состаноци и консултации со и помеѓу членовите на DANUBE FAB-от. Ова е по претходно доставена и разгледана информација од страна на Владата на РСМ.

Во ноември 2015 година М-НАВ А.Д. Скопје беше поканет како посетител во рамките на симулацијата за Free Route Airspace (концепт на слободно планирање на рута) во рамките на DANUBE FAB-от. Оваа симулација се изведе во експерименталниот центар на EUROCONTROL во Бретањи. Експертскиот тим на М-НАВ А.Д. Скопје кој присуствуваше на презентацијата, собраните информации и искуства ги пренесе и примени при подготовка на имплементација на FRA проектот во Република Северна Македонија, кој почна да се применува пред почетокот на летната сезона 2016 година.

Во текот на 2019 година, DANUBE FAB-от, во веќе заземената насока, ги продолжува предвидените активности и спроведување на предвидените планови во однос на поставените цели за унапредување на европската мрежа на авио сообраќај и унапредување на сите модерни технологии и технолошки подобрувања кои директно влијаат на подобрување на услугатата кон корисниците.

М-НАВ А.Д. Скопје, изминатата година поради ограничени човечки ресурси и големиот број активности, како и справување со значително зголемениот сообраќај, не присуствуваше со свој претставник на закажаните редовни состаноци на Управувачкиот Совет на DANUBE FAB. Свои претставници, на споменатите состаноци имаа Министерството за Транспорт и Врски, како и Агенцијата за Цивилно Воздухопловство.

Од друга страна во текот на 2019 година, Република Северна Македонија преку Министерот за транспорт и врски побара Асоцијативно членство и во BLUEMED FAB-от, со што отпочна процесот на формализирање на нашата улога во овој FAB. Договорот за соработка се очекува да биде потпишан во текот на 2020 година, со што и М-НАВ А.Д. Скопје ќе земе поголемо учество во рамките на FAB-от, и неговите работни тела.

7 Исполнување на дефинираните цели за 2019 година

7.1 Достигнување на Стандардите за безбедност, обезбедување и квалитет

Одделението за безбедност, обезбедување и квалитет - БОК одговара директно на Управниот Одбор на М-НАВ А.Д. Скопје. Во 2019 година успешно ги изврши активностите во согласност со годишниот план утврден од страна на Комитетот за Безбедност на М-НАВ А.Д. Скопје како и обврските дефинирани во Упатството за управување со безбедноста, обезбедување и квалитет и дефинираните цели од Стратешкиот бизнис план на М-НАВ А.Д. Скопје.

Главен заклучок од овој извештај е дека сите безбедносни индикатори, реактивни и проактивни, укажуваат дека безбедноста во М-НАВ А.Д. Скопје е задржана во рамките на утврдените таргети, а во некои места е подобрена и покрај зголемен број на сообраќај опслужуван со истата бројка на човечки и технички ресурси.

Посебно внимание е посветено кон анализа на безбедносни настани и спроведување на извлечените препораки, проценки на мали/големи промени од постоечкиот систем, проценки на нови предложени LoA со соседните единици, како и проценки на планираните големи измени кои се дел од Проектите од ЕБОР и од годишниот план за Јавни Набавки на М-НАВ А.Д. Скопје.

7.1.1 Безбедност

Што се однесува до безбедноста, постигнатите резултати се во согласност со поставените цели (таргети).

Во однос на планираните активности и поставените таргети од безбедносен аспект после мониторинг активностите на одделението за Безбедност, Обезбедување и Квалитет, може да се заклучи дека Системот за Управување со Безбедност ги има исполнето поставените цели за 2019 година.

Во првиот квартал голем дел од активноста на одделението БОК се одвиваше во отклонување на забелешките од Агенција за цивилно воздухопловство кои беа предмет на инспекција од EASA. Имено, се пристапи кон ревидирање на речиси сите процедури од Упатството за менаџирање со безбедноста (Safety Management Manual) во согласност со новата транспонирана регулатива 1035/2011 (Септември 2018), ревидирање на политика за безбедност, нов документ за развој и одржување на безбедносна култура, нов безбедносен план за обуки од сегментот за безбедност, ревидирана спогодба помеѓу СВН и СВТ итн. Истотака беа ревидирани и упатството за непредвидливи ситуации и политиката за непредвидливи ситуации (contingency manual и contingency policy) со изготвување на check-lists во согласност со забелешката од АЦВ и истите се додадени како анекс во соодветните упатства на соодветни сектори во М-НАВ А.Д. Скопје.

Горенаведените документи беа анализирани и прифатени од страна на Комитет за Безбедност со датум 04.03.2019 година, усвоени од страна на Управниот Одбор на М-НАВ А.Д. Скопје и одобрени од страна на АЦВ во предвидениот рок (Април 2019).

Во тек на летниот период беше пополнет прашалникот добиен од страна на Eurocontrol и Canso за 2019 година, кој го претставува првиот KPI (Standard of Excellence in Safety KPI-1) за мерење на учинокот на leading

indicators во безбедноста согласно EU Reg.390/2013 година (проценка на leading индикатори). Извештајот од страна на експертскиот тим на Eurocontrol беше добиен при крај на месец Декември.

Воочената слабост од овој извештај е во делот на доцнење со реализација на интерниот надзор за безбедносна култура (Safety Culture Survey) и за нереализација на симулирана вежба за непредвидливи ситуации (Emergency desk exercise). Оваа слабост се корегираше и се отпочна со активности и реализација во тек на месец Октомври-Декември 2019 година. И двете активности (надзор за безбедносна култура и за симулирана вежба за непредвидливи ситуации) успешно беа реализирани. Во тек е спроведување на акционен план согласно извлечените препораки.

Во овој период имаше блиска тековна координација со АЦВ и со КИНСИВ во врска со безбедносните настани, како и за следење на утврдените дејствија за отклонување на забелешки како резултат на претходните надзори и превземените обврски за отклонување на истите.

Согласно “MNAV safety performance indicators and targets“ за 2019 година се спроведе тренд анализа на зачестените настани, истото беше презентирано на safety OPS група и беа извлечени заклучоци дека оваа година има подобрување на реактивните индикатори (Lagging). Овие заклучоци беа предмет на разгледување од страна на КБ.

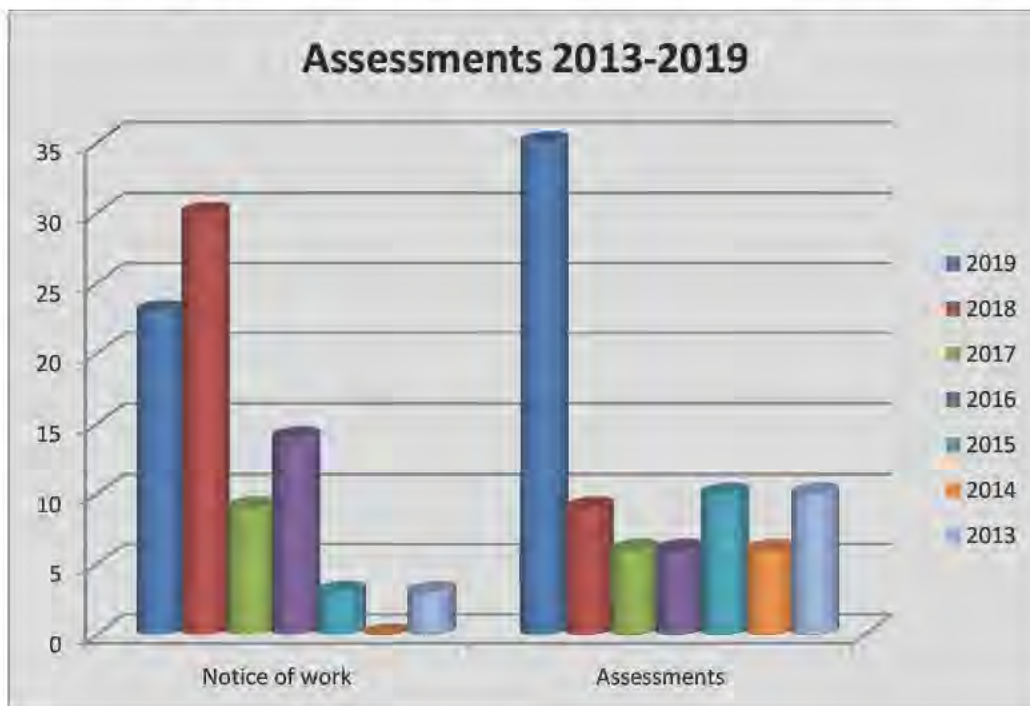
Значи при зголемување на сообраќајот за 14,1% притоа безбедноста е подобрена, што покажува индикаторот на намалување на значајни инциденти додека големите инциденти се во рамки на предвиденото (согласно направената тренд анализа за 2019 година). Подобрувањето се должи на навремено воочените слабости и соодветно превенирање и реализација на корективни мерки. Во оваа насока беа ажурирани LoA, соодветна системска подготвеност за престојната летна сезона, рационално користење на човечките ресурси од КП/ПКЛ, извлечените поуки и поголема свесност за настанатата ситуацијата со зголемен сообраќај и изменети процедури.

Неизбежно е да се обрне внимание на два симптома кои се јавуваат како главни причинители и во другите европски даватели на услуги: Blind Spot и АТС координација (помеѓу интерните сектори и помеѓу соседни FIR). Овие прашања се надминуваат со зголемување на свесност кај персоналот и подобрување на координацијата, преку тренинг и TPM сесии, како и ажурирање на процедурите и измени на споменатите LoA со околните FIR-ови.

Техничките безбедносни настани оваа година повеќе се појавуваа во рамките на механичкиот отказ на радарот Бањски рид, поради амортизирани суб-системи и комуникациски испади, поради телекомуникацискиот надворешен оператор итн. Овие испади и други настани поврзани со техника исто така беа надминати со подобра интерна организација, специјализиран тренинг, ажурирање на SLA, набавка на нова опрема и перманентно одржување на постоечките системи.

Во претходната година имаше рекорден број на спроведени мали/големи промени, соодветно проценување на безбедноста при овие промени и следење на извлечените безбедносни митигувања со цел задржување на безбедноста во рамка на задоволително ниво. Утврдено е дека врз основа на извлечените препораки и безбедносни барања, раководителите на соодветните одделенија (посебно во СВТ) треба да пристапат кон изготвување на процедури и поголем дел од овие измени да влегуваат во енvelope – како безбедни измени поткрепени со нови процедури.

Табела 7.1: Проценка на безбедносни настани за период 2013-2019 година

Во делот на распространување на поуки во текот на 2019 година се пристапи кон подигнување на свеста во врска со безбедноста на сите контролори, помошници контролори и целиот персонал во СБТ. Истотака беа изготвени билтени за зголемување на културата за безбедност и превенирање на можни несакани безбедносни настани.

Главни реализирани активности:

- Пренесување на поуки (lesson dissemination) од безбедносни настани од 2018 година со КЛ и ПКЛ, секој петок од работната недела по часовите по Англиски јазик, (јануари 2019) како и за настаните од тековната 2019 год во ноември-декември 2019 година;
- Се остварија повеќе планирани стручни обуки во IANS Lux за експертите за безбедност, како и за експертите за квалитет и обезбедување;
- Учество на редовен состанок на Safety Team во Брисел во месец Февруари со посебен осврт кон анализа на безбедноста од претходната година, анализа на нацрт-извештај за leading indicators како и изготвување на нацрт-агенда за претстојната Safety CEO конференција во Копенхаген заедно со Претседателот на УО (14-17 Мај 2019 година). Во октомври е одржан третиот состанок на Малта;
- По претходно усогласување при крај на месец Март се потпиша safety data sharing agreement со ALBCONTROL во согласност со EU per;
- Изработен е нацрт финален документ за fatigue management, координиран со правно одделение како и одделение за човечки ресурси, и истиот се одобри од страна на Управен Одбор на М-НАВ А.Д. Скопје;
- Just culture нацрт документот беше усогласен со здружение на КЛ како и со одделение за правни работи, разгледан од Комитетот за безбедност и

- истиот е одобрен од страна на УО (одобрен финален документ за Култура на правичност);
- Учество во работилница за хармонизација на националната регулативата со Европската, во делот за пријавување и истрага на несреќи и инциденти, организирана од страна на мин. за транспорт и врски. (10-13 септември 2019);
 - Обука за освежување на знаењето за безбедноста во секторот за техника, ноември во Скопје и почеток на декември во Охрид;
 - Интерен надзор NOSA (прва половина 2019) и интерен надзор за безбедносната култура (Ноември-Декември 2019);
 - Обуки за SMS за новите контролори на летање, во теоретска и практична примена;
 - Вежба во симулирани услови на `целосно губење на радарска слика` поради отказ на Radin' со цел фамилијаризација, точноста на чек листите, детекција на можни слабости/недоречености на процедурата за непредвидливи ситуации и координација помеѓу сите чинители (30 Декември 2019);
 - Целосно ажурирање на Safety management Manual;
 - Подготовка за ре-сертификација 2020 година (Compliance matrix) согласно 1035;
 - Ажурирање на листа за надворешни сервиси;
 - Ажурирање на Спогодба помеѓу СВТ и СВН;
 - Ажурирање на листа на Офицери за безбедност;
 - Подготовка на претстојниот рефреш курс за КП во координација со Центарот за обука;
 - Редовно проценување на безбедносни промени;
 - Редовно пополнување на прашалник од Еуроконтрол- AST;
 - Редовна анализа на Leading indicator SoE Eurocontrol/CANSO и пополнување на новиот прашалник за нарушување на сепарација SMI и за RI;
 - Редовна анализа на сите пријавени настани (Lagging indicator), тренд анализа на безбедносни настани и извлекување на препораки со соодветен мониторинг/follow-up;
 - Подигнување на свесноста за сите Контролори на летање од аспект на безбедноста и пренесување на поуки со идентификувани препораки извлечени од истражени безбедносни настани (Ноември 2019);
 - **Група за безбедност** - оформена со одлука од страна на Управен Одбор на М-НАВ А.Д. Скопје во која покрај раководителот на БОК членуваат и сите 3 заменици директори на сектори во М-НАВ А.Д. Скопје. Се одржаа два состанока и се извлекоа заклучоци кои се во насока на подобрување на безбедноста во М-НАВ А.Д. Скопје;
 - **Интерен надзор** - се пристапи кон реализација на планот за интерен надзор. NOSA Survey 01 како и Safety Culture Survey 02 кој продолжи и во првиот квартал од 2020 година со прибирање на фактите, изготвување на извештај и утврдување на акционен план за отклонување на забелешки од раководителите.

7.1.2 Обезбедување

7.1.2.1 Физичко обезбедување

Во делот за физичко обезбедување направен е Договор за одржување на системот за контрола на пристап, мониторинг и видео надзор. Договорот во целост се реализира пред крајот на тековна година.

Целосно е корегирана евиденцијата на корисници на службени беџеви. Истата е поставена и во зградата на администрацијата на улица “Лазар Поп Трајков“. Во системот за контрола на пристап заменети се старите читачи со нови. Инсталиран е систем за видео мониторинг во работните простории на Секторот за Финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции. Системот е поврзан на централниот систем за мониторинг инсталиран во зградата на КЛ. Поставен е дополнителна контрола на пристап (читач на картички) во собата за Архива, со контролиран пристап. Системот за евиденција и контрола на пристап е во функција, редовно се доставуваат извештаи за присутност на вработените до соодветните раководители.

Извршена е инспекција на системот за обезбедување на навигационите уреди кои се надвор од airside зона. Состојбата беше опишана во посебен извештај, при што произлезе корективен акционен план од забелешките кои беа констатирани при инспекцискиот надзор. Рокот за имплементација на мерките предвидени со акциониот план е крајот на Август 2020 година.

Поставени се безбедносни стакла во просториите за брифинг во АИС/МЕТЕО во Скопје и Охрид.

Спроведена е набавка на сигурносни сефови и метални ормари за потребите на М-НАВ А.Д. Скопје.

Евидентирани се 3 (три) настани кои се однесуваат на проблеми со бариерата (турникет механизмот кој се користи за заштита од несакани влез).

Евидентиран 1 (еден) настан што се однесува на проблем со камерите.

Проблемот е надминат со менување на сите камери и поставување на нов систем за снимање и преглед на снимениот материјал.

Евидентирана е 1 (една) доброволна пријава за настан во Охрид.

7.1.2.2 ATM Security

Измени и дополнувања на постоечкиот Contingency Manual, дефинирање на детални чек-листи, согласно корективниот план по забелешките на АЦВ и EASA. Работеше работна група со претставници од оперативните сектори во М-НАВ А.Д. Скопје, под координација на претставници од Отсекот за Безбедност/Обезбедување.

7.1.2.3 Cyber Security

На иницијатива на АЦВ, одржан е состанок на тема формирање на CIRT (computer incident reporting team) од доменот а воздухопловство во Република Северна Македонија. Членови се претставници од АЦВ, М-НАВ, ТАВ и КИНСИВ.

Во Февруари евидентиран проблем со е-маил заради упад во кориснички сметка на еден корисник на службен маил. Проблемот беше надминат, препорака е промена на лозинки на сите корисници. Причината за инцидентот е непостоење на antivirus и antimalware заштита на клиентските компјутери.

Изработка на целосна топологија на информациона системи во М-НАВ А.Д. Скопје. Во недостаток на таков документ, Отсекот започна со собирање на информации од колегите од СБТ со цел формирање на една топологија со информатички системи и нивна поврзаност. Овој документ е корисен за дефинирање на стратегија за имплементација на информатички безбедносни решенија и лог-менаџмент системи.

16 Мај – посета од двајца претставници од USAID и

- М-НАВ А.Д. Скопје во соработка со EUROCONTROL почна да го користи сервис за заштита на вработените од потенцијални напади.
- Учество на Cyber конференција во Јуни организирана од АЕК во Охрид.

Отсекот учествуваше во подготовка на техничка спецификација за ново решение за Административен кампус во делот на серверско решение и софтвер за серверско решение. Набавките се реализирани. Во тек е имплементација на серверското решение, додека набавката за софтверот е реализирана и имплементацијата се очекува да заврши до крајот на Февруари 2020 година.

Започната е набавка на SIEM решение (систем за управување со безбедносни информации и управување со настани). Се очекува имплементацијата да заврши до средина на месец Март 2020 година.

Реализирана е јавна набавка на Antivirus решение за end-point уреди. Спецификацијата беше подготвена од страна на Отсекот за обезбедување. Решението е имплементирано.

Во соработка со EUROCONTROL договорено е спроведување на тест за проверка на безбедносното ниво на заштита на информационите системи (пенетрациски тест) кој треба да се изведе во првата половина на месец Јуни 2020.

Состаноци:

Во Март и Ноември се одржаа состаноци на NEASCOG (NATO-EUROCONTROL ATM Security Coordination Group) во Брисел. Претставници од Отсекот учествуваа на состанокот.

Крајот на Јануари, во просториите на АЦВ се одржа состанок на Комитетот за национално обезбедување

Кон средината на Март, се одржа подготвителниот состанок со ТАВ во врска со вежбата за “поставени бомби” која се одржа на Аеродромот Скопје.

Во рамките на програмата Support to State на Eurocontrol, се одржа состанок во просториите на АЦВ каде присуствуваа претставници од Отсекот за обезбедување. Меѓу областите за кои беше побарана поддршка беше и делот за cybersecurity.

Во Октомври се одржа состанок на Аеродромскиот комитет за обезбедување.

Учество на семинари и конференции организирани од надворешни добавувачи.

Обуки:

Во период од Јануари – Февруари, во неколку сесии, беа спроведени обуки на КЛ/ПКЛ во однос на интегрираните менаџмент системи, каде заедно со Отсекот за безбедност/квалитет беа презентирани системите за квалитет и обезбедување.

7.1.3 Квалитет

Во текот на Јануари 2019 година согласно извештајот од интерна проверка МНВ-920-101.03 од 04.12.2018 година беа покренати корективни мерки за сите утврдени неусогласености во однос на барањата од стандардот ISO-9001:2015.

На 30.04.2019 година беше спроведено преиспитување на системот за управување со квалитет и согласно извештајот од преиспитувањето направена е интеграција на стандардите за квалитет, животна средина и безбедност и здравје при работа.

Со активно учество на отсек Квалитет/ безбедност спроведен беше надзор LOSA, со број SS01/2019 од јули 2019 година.

Во текот на 2019 година беа ажурирани и создадени следните системски процедури:

- МНВ-740-101 Процедура за внатрешна и надворешна комуникација;
- МНВ-710-101 Процедура за одржување на уреди, опрема и инсталации;
- МНВ-755-101 Процедура за складирање;
- МНВ-850-009 Процедура за UCS-ACC;
- МНВ-850-010 Процедура за UCS-TMA;
- МНВ-850-011 Процедура за UCS-AKL OHRID;
- МНВ-850-023 Процедура за утврдување на начинот на водење на детална евиденција и проверка на одобрението на летање со планот на летање, вклучувајќи ги сите засегнати одделенија;
- МНВ-850-303 Процедура за надзорни системи;
- МНВ-850-307 Упатство за процесот на управување со фреквенции;
- МНВ-720-105 Процедура за воведување на нови вработени;
- МНВ-720-104 Процедура за евидентирање на работното време;
- МНВ-720-105 Упатство за воведување на нови вработени;
- МНВ-810-103.04 Процедура за изготвување на Годишен финансиски план;
- МНВ-810-103.05 Процедура за Годишна програма за давање на услуги на воздухопловна навигација;
- МНВ-810-103.06 Процедура за Петгодишен стратешки деловен план на Друштвото;
- МНВ-810-103.07 Процедура за изготвување на Тримесечен извештај за работата на Друштвото;
- МНВ-810-103.08 Процедура за изготвување на Годишен извештај за работата на Друштвото.

Ажурирани процедури од секторот за воздухопловна техника:

- МНВ-850-301 КОМ-МЕТ
- МНВ-850-302 НАВАИДС
- МНВ-850-304 АДПС
- МНВ-850-306 ЕЕ

Програми за обука и договори за соработка на Центарот за Обука на контролори на летање:

- МНВ-850-016 (ASE-A-REFRESHER);
- МНВ-850-017 Програма за ASSESSOR;
- МНВ-850-018 Договор за соработка на ЦО со одделение за БОК;

- МНВ-850-019 Договор за соработка на ЦО со одделение за Набавки и Инвестиции;
- МНВ-850-020 Договор за соработка на ЦО со ОБКЛ-ФМП, АПП и ТВР.

Беше создадена и објавена Политика за селекција и регрутација на персонал во М-НАВ: МНВ-720-102 Арх.бр. 02-528/1 од 08.03.2019 година

Во текот на месец февруари согласно одлука бр. 02-2380/24 од 25.12.2018 беа создадени и вметнати во системската процедура МНВ-740-101 Внатрешна и надворешна комуникација меморандумите на М-НАВ (македонска и англиска верзија), истата процедура беше дополнително ревидирана во текот на последното тромесечје од 2019 година.

Согласно процедурите МНВ-610-101 Управување со ризици и можности, МНВ-620-101 Цели за квалитет и МНВ-1030-101 Подобрување беа ажурирани и реиздадени записите:

- МНВ-610-101.01 Идентификација на ризици и можности за 2019 година;
- МНВ-620-101.01 Годишни цели на системот за 2019 година;
- МНВ-1030-101.01 Регистар на мерки за подобрување за 2019 година.

Согласно процедурата МНВ-920-101, регистар на мерки за подобрување МНВ-1030-101.01, извештај од интерна проверка МНВ-920-101.01 и листа на записи МНВ-750-101.04. беше спроведена интерна проверка од системот за управување со квалитет согласно утврдениот термин план од 25-29.05.2019 година.

Со интерната проверка опфатени беа двете локации на М-НАВ А.Д. Скопје. Согласно извештајот од интерната проверка МНВ-920-101.03 од 31.05.2019 година беа покренати нови корективни мерки додека поголемиот дел од утврдените неусогласености од претходната интерна проверка МНВ-920-101.01 беа затворени.

Состаноци:

На 23.05.2019 во Брисел беше одржан состанок со претставник на Еуроконтрол во однос на имплементација на алатката ТОКАI која ќе помогне и придонесе за поквалитетно пријавување и испитување на безбедносните настани согласно регулативата EU 376/2014.

Обуки:

Во периодот Јануари-Февруари 2019 година беа спроведени обуки на КЛ/ПКЛ во однос на интегрираните менаџмент системи каде отсек квалитет безбедност активно учествуваше при подготовка и реализација на обуките -ЗП-716-101.

Спроведена беше инструктивна обука на нововработените контролори на летање проследена со испит на 19.11.2019 година.

М-НАВ А.Д. Скопје се наоѓа во фаза на имплементација на ADQ барањата согласно регулатива 73/2010 каде системот за управување со квалитет треба да биде активно вклучен. Експерт од отсек квалитет/безбедност кој доаѓа од одделението за ВИ беше пратен на обука ADQ [IM-ADQ] 4-8 March. Експертот успешно го положи испитот и заврши обуката.

На 13.11.2019 година, двајца вработени беа пратени на обука за новиот стандард ИСО 45001.

Врз основа на работен состанок на отсек Квалитет/безбедност на 12.09.2019 година се определија правците за наредна година и тоа со точки на дневен ред:

1. Определба на одговорности и задолженија во однос на стандардите, цели и таргети.
2. План за работа за 2020 година
3. План за обуки за 2020 година
4. План за набавки за 2020 година
5. План за надзори за 2020 година
6. Системски надзор за 2019 година и преиспитување на системот со инкорпорирани стандардите ISO 9001, 14001 и OHSAS 18001.
7. Фаза на транзиција OHSAS 18001/ ISO 45001

Согласно заклучоците од состанокот и поставените работни задачи на 27.09.2019 беше доставен предлог план за обуки за отсек Квалитет/ Безбедност за 2020 година до УО и истиот беше прифатен со некои мали забелешки.

7.2 Достигнување на нивоата за заштита на животната средина

Во вкупното количество на емисија на штетни гасови во Европа, авијацијата учествува со 3,5%. Од таквиот процент само мал дел, односно 6% се на сметка на услугите за воздухопловна навигација.

Во неодамнешниот извештај на EASA, Eurocontrol и Европската Агенција за животна средина за 2019 година се вели дека иако ефикасноста на авијацијата од аспект на животната средина продолжува да се подобрува, сепак CO₂ и NOX емисиите се очекува да пораснат за најмалку 21%, односно 16% соодветно. И покрај напорите на авиоиндустријата да се справи со глобалните и локалните ефекти, континуираниот пораст на авиосообраќај засега ги надминува можностите на индустријата за примена на технологијата за да се намали овој ефект.

За жал, поради големото континуирано зголемување на воздушниот сообраќај и во Република Северна Македонија во текот на 2019 година дојде до зголемување на CO₂ емисиите од 10,9%, односно вкупно емитирани 150.000 тони на CO₂⁵⁷.

М-НАВ А.Д. Скопје и во 2020 година дополнително размислува како да придонесе кон намалувањето на емисијата на штетни гасови со имплементација на PBN рути за приод и заминување во воздушниот простор на Република Северна Македонија.

7.3 Засилување на човечките ресурси

Во 2019 година во М-НАВ А.Д. Скопје реализирани се шеснаесет (16) нови вработувања од кои единаесет (11) нови вработувања на определено време, а 5 (пет) нови вработувања на неопределено време.

Еден вработен е вратен со пресуда на работа во март месец 2019 година, а истиот има добено отказ од работа во август месец 2019 година.

Бројот на вработени со кој 2019 година се заврши изнесуваше 306 вработени. Работењето продолжи со истата динамика и стручност при што

⁵⁷ Извор: Eurocontrol

континуирано се водеше сметка на оптимално искористување на човечките ресурси.

Исто така реализирани се сите обуки во рамките на предвидената програма за обука 2019 година и усовршување на воздухопловниот и друг стручен персонал на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година.

7.4 Зголемување на трошковната ефикасност

Со отварањето на воздушниот простор над Косово и зголемувањето на сообраќајот во Република Северна Македонија покрај оптималната искористеност на оперативните ресурси се постигна и значително подобрување на трошковната ефикасност на М-НАВ А.Д. Скопје. Овој позитивен тренд продолжи во текот на целиот период на траење на вториот референтен период од 2015 до 2019 година.

Подетална информација следи во делот - Клучни индикатори на реализација.

7.5 Економска транспарентност

Економската транспарентност на работењето на М-НАВ А.Д. Скопје се обезбедува преку доставување на финансиските извештаи до Владата на Република Северна Македонија, Eurocontrol, ЕБОР и Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија.

7.6 Усогласеност со регулативите и стандардите на SES (Единствено европско небо)

Во 2019 година М-НАВ А.Д. Скопје продолжи да ги одржува стандардите за давање на услуги на воздухопловната навигација во согласност со домашните и меѓународните SES регулативи, стандарди и препорачани практики.

Тоа е потврдено и резултира со продолжување на Уверението за оспособеност за давање на услуги во воздухопловната навигација - последното издадено од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство во март 2018 година и со важност до март 2020 година.

Почнувајќи од 2010 година, Агенцијата за цивилно воздухопловство во континуитет му го издава на М-НАВ А.Д. Скопје ова Уверение за оспособеност за давање на услуги во воздухопловната навигација.

М-НАВ А.Д. Скопје континуирано ги следи најновите измени и дополнувања на меѓународните регулативи и стандарди и соодветно се подготвува за нивно целосно имплементирање, а ова Агенцијата за цивилно воздухопловство преку редовните инспекциски надзори и контроли дополнително го проверува и потврдува,

На 01.12.2017 година стапи во сила Мултилатералната Спогодба за Основање на Европска Заедничка Воздухопловна област (ЕЗВО).

7.7 Подобрување на ATM/CNS системите

Подобрувањето на ATM/CNS системите е предвидено во рамките на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација 02” како што е наведено погоре во делот - Инвестиции и развој.

7.8 Оптимизирање на управување со воздушниот простор

По отварањето на горниот воздушен простор на Косово за прелети во 2014 година и реализацијата на еден од најголемите проекти поврзан со организацијата на воздушниот простор во регионот, во текот на 2019 година се продолжи со оптимизирање на структурата на воздушните патишта и зголемување на капацитетите. Овие процеси се реализираат во соработка со сите соседни земји како и пошироко во регионот. Со подобрувањето на структурата на воздушниот простор се овозможува зголемување на заштитата на животната средина преку намалена емисија на CO₂ во атмосферата како и намалена потрошувачка на горивото и заштеда на авиокомпаниите.

7.9 Достигнување на целите од LSSIP (Local Single Sky Implementation)

Со зголемувањето на воздушниот сообраќај во регионот на Европа, од особена важност за сите европски држави и давателите на ANS услуги е да се најдат решенија со кои ќе се одговори на притисокот во поглед на капацитетот на воздушниот простор, влијанието врз околината, безбедноста, како и зголемувањето на трошоците на авиокомпаниите поради доцнења и зголемената потрошувачка на гориво. Во поглед на изнаоѓањето на тие решенија и нивна имплементација, Eurocontrol игра исклучително важна и водечка улога. Функционалната рамка во која Агенцијата треба да го постигне тој мандат е ATM Master Plan (ATM MP). ATM MP ги опишува договорените заеднички акции кои треба да ги превземат земјите членки на Eurocontrol и другите земји кои учествуваат во European Air Traffic Management Programme (EATMP).

ATM MP обезбедува холистички поглед на имплементацијата на взаемно договорените и поставените активности преземени од страна на сите земји членки на ECAC, во контекст на имплементацијата на SESAR. Овие активности се консолидирани во форма на “Implementation Objectives” со цел да се постигнат перформансните барања за безбедност, капацитет, оперативна ефикасност, ефикасност на трошоците и влијанието врз околината. ATM MP понатаму го следат локални планови на државите, односно т.н. Local European Single Sky Implementation Plan (LSSIP), преку кој документ секоја земја членка е должна да го нотира својот прогрес и да поднесе извештај за имплементацијата на споменатите цели во насока на обезбедување на хармонизирана имплементација во европска рамка. LSSIP документот ги синтетизира предвидените годишни планови за реализација на споменатите цели и профили засновани на имплементацијата на ATM MP целите, ги посочува актуелните и планираните проекти кои се неопходни за имплементирање на паневропските, мултинационалните и другите програми за хармонизација, а во исто време ги идентификува очекуваните перформансни бенефити.

Исполнувањето на целите поставени во ATM MP и известување за исполнетост на истите преку документот LSSIP е една од приоритетните активности на М-НАВ А.Д. Скопје во 2018 година и значителни ресурси беа вложувани во таа насока. Дел од целите се веќе исполнети, а се работеше на

реализација и планирање на останатите. Реализацијата на најголемиот дел од веќе планираните цели е тесно поврзана со имплементацијата на новиот АТМ систем која е во план да заврши до крајот на 2021 година. Имплементацијата на дел од целите кои се зацртани во планот е во тесна врска со имплементација на вакви и слични проекти во соседството. Согласно ова динамиката на нивната реализација не е директно зависна само од М-НАВ А.Д. Скопје туку и од степенот на имплементација на проектите кај соседните единици на КЛ. Дел од паневропските навигациски планови претрпеа измени во датумите за имплементација, па согласно тоа беше ажуриран и нашиот LSSIP документ (имплементацијата на нови (p-RNAV) процедури е одложена за 2023 година).

7.10 Исполнување на целите на Одделението за внатрешна ревизија

Во текот на 2019 година одделението за внатрешна ревизија работеше на реализација на Годишниот план за работа на одделението и спроведе:

- Три ревизии по кој се издадени ревизорски извештаи со извршно резиме и заклучок-мислење во однос на поставената цел за спроведување на ревизијата;
- Три ревизии за следење на препораките по кои се издадени конечни извештаи со преглед за статусот на препораките;
- Други ангажмани на барање на раководството;
- Еден ревизорски меморандум за реализиран ангажман по одлука на УО;
- Проверка на годишен извештај за финансиското работење на Друштвото за 2018 година, како и проверка на три тримесечни извештаи за финансиското работење (прво, второ и трето тримесечие 2019 година) од аспект на усогласеност на податоците во извештаите со податоци од главна книга и финансискиот план на Друштвото;
- Советодавни услуги – во дизајнирање на процесите и дефинирање на контролни мерки и
- Како контакт лице со претставници на ревизорскиот тим на Државниот завод за ревизија, во периодот на спроведување на ревизијата од 01.10. до 31.12.2019 година.

Во текот на годината со членството во професионални ревизорски здруженија - Институтот на овластени ревизори на РСМ и Здружението на внатрешни ревизори на РСМ, ревизорите присуствуваа на обуки за одржување на професионалната компетентност во процесот на континуирано професионално усовршување (КПУ).

8 Клучни индикатори на изведба (Key Performance Indicators)

8.1 Трошкова ефикасност – (Cost efficiency)

Од финансиски аспект на работењето на М-НАВ А.Д. Скопје, утврден е показател за трошковната ефикасност (*cost-efficiency indicator*) и тоа како трошок по наплатна единица за реализиран прелет на воздухоплов (*en-route costs per service unit*).

Планираното намалување е во согласност со утврдените цели за трошкова ефикасност на Европската Комисија, а се однесуваат на вториот референтен период во траење од 2015 - 2019 година (Одлука на ЕК 2014/132/ЕУ). Овие цели предвидуваат намалување на единица

трошокот по наплата единица за 3,3% просечно годишно (EUR 2009) во периодот од 2015 – 2019 година.

Податоците во табелата 8.1 подолу даваат приказ за движењето на трошковната ефикасност на М-НАВ А.Д. Скопје во периодот од 2009 - 2019 година. Од истите се забележува дека со отворањето на воздушниот простор над Косово и зголемувањето на сообраќајот во Република Северна Македонија, покрај оптималната искористеност на оперативните ресурси, значително се подобри и трошковната ефикасност на М-НАВ А.Д. Скопје. Овој сооднос помеѓу вкупните трошоци за услуги при прелети и остварените наплатни единици од истите на реално ниво (EUR2009), во 2017 година е намален за 18,6% и дополнително за 4,8% во 2018 година што овозможи гледано од аспект на времетраењето на целиот втор референтен период од 2015 до 2019 година, да се исполнат целите на Европската Комисија за намалување на единица трошокот по наплата единица за 3,3% просечно годишно на реално ниво за истиот тој период.

Табела 8.1: Трошок по наплата единица (EUR 2009) за реализиран прелет за период 2009-2019 година

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Инфлација %	-0.5%	1.5%	3.9%	3.3%	2.8%	-0.5%	-0.3%	-0.2%	1.4%	1.5%	0,8%
Индекс 100 во 2009	100.0	101.5	105.5	108.9	112.0	111.4	111.1	110.9	112.4	114.1	115,0
Вк. трошоци во мил. МКД -реално ниво	609	585	570	512	511	641	638	638	624	664	801
Вкупно : (% н/н-1)		-4.0%	-2.6%	-10.1%	-0.3%	25.5%	-0.4%	-0.1%	-2.1%	6.3%	20,7%
Наплатни единици	0.180	0.183	0.194	0.174	0.178	0.246	0.264	0.250	0.301	0.337	0.395
Вкупни трошоци / напл.единици МКД (% н/н-1)	3,385.5	3,197.9	2,940.6	2,943.8	2,869.5	2,604.7	2,417.4	2,552	2,073	1,970	2,028
		-5.5	-8.0	0.1	-2.5	-9.2	-7.2	5.5	-18.8	-4.9	2.9

8.1.1 Единечна цена на М-НАВ А.Д. Скопје за прелет на воздухоплови во Република Северна Македонија

Табела 8.1.1: Единечна цена на М-НАВ А.Д. Скопје за прелет на воздухоплови во Република Северна Македонија за период 2010-2019 година

година	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Единечна цена (евра)	54,11	54,04	51,82	51,32	51,15	47,13	44,29	43,89	43,82	38,10
% пораст	(0,0%)	(-0,1%)	(-4.1%)	(-0,1%)	(-0,2%)	(-7,9%)	(-6,0%)	(-0,9)	(-0,2)	(-13%)

Од горната табела 8.1.1 се забележува континуиран тренд на намалување на единечната цена за прелети на М-НАВ А.Д. Скопје во периодот од 2010 до 2019 година.

Треба да се напомене дека со отворањето на воздушниот простор над Косово во 2014 година се создадоа предуслови за зголемување на сообраќајот и приходите кои се остваруваат од зголемениот обем на услуги. Воедно тоа имплицираше зголемена финансиска стабилност на М-НАВ А.Д. Скопје и

создавање предуслови за намалување на цената на прелетите во периодот што следеше. Следствено, во текот на целиот период на време траење на вториот референтен период од 2015 до 2019 година имаме континуиран тренд на намалување на цената на прелетите, за да во 2019 година имаме најголемо намалување од приближно 13% споредено со нивото од 2018 година.

М-НАВ А.Д. Скопје ќе настојува да ја стабилизира висината на цената за прелети во наредниот период на определено ниво, со оглед на фактот дека истата ќе зависи пред се од движењето на сообраќајот во периодот што ќе следи како и од влијанието на капиталните инвестиции од „Проектот за модернизација на Системот за контрола на летање“ врз вкупните расходи на М-НАВ А.Д. Скопје, а со тоа и врз цената на услугите за прелети. Овие капитални инвестиции се наменети за техничко осовременување на Системот за воздухопловна навигација, зголемување на капацитетот и одржување на потребното ниво на безбедност на воздушниот сообраќај.

8.1.2 Единечна цена на М-НАВ А.Д. Скопје за терминални услуги на воздухопловна навигација во Република Северна Македонија

М-НАВ А.Д. Скопје како давател на услуги на воздухопловна навигација остварува приходи и од давање на услуги на контролата на летање при полетување и слетување на воздухоплови на двата меѓународни аеродроми во Република Северна Македонија, во Скопје и во Охрид. Приходот од терминални услуги во 2019 година изнесуваше приближно 151 милион денари, што претставува зголемување од 11,1% во однос на 2018 година.

Согласно Договорот за заем со ЕБОР за финансирање на „Проектот за надградба за системот на воздухопловна навигација“ во Р.Северна Македонија и заради ефикасно сервисирање на обврските по истиот, единечната цена за терминални услуги од 1-ви април 2014 година изнесува 3,60 ЕУР по тон на максимална тежина на воздухопловот во полетување. М-НАВ А.Д. Скопје ја задржа оваа цена непроменета во целиот изминат период до крајот на 2019 година и на тој начин придонесе заедно со останатите субјекти во воздухопловството за зголемување на конкурентната способност на двата аеродроми во земјата.

8.2 Безбедност, обезбедување и квалитет (Safety, Security and Quality)

М-НАВ А.Д. Скопје ги има опфатено сите три КPI утврдени од страна на нашите национални правилници и SES регулативи/ЕС преку годишниот надзор за зрелост на безбедноста раководен од страна на Eurocontrol и CANSO (пополнет прашалник од М-НАВ А.Д. Скопје/БОК) како и соодветни надзори од АЦВ. Одделението за SQSec (БОК) успешно ги надмина сите три индикатори како показатели за успешност.

- Безбедносна зрелост на системот за безбедност (Safety Maturity);
- RAT алатка- анализа на сериозни и поголеми безбедносни настани;
- Култура на правичност (Just culture).

8.2.1 Безбедносна зрелост на системот за безбедност (Safety Maturity)

Најважен индикатор кој ни дава реална слика за спроведување на SMS е делот на анализирање на спроведување и мерење на системот за безбедност -

зрелоста на постигнатите таргети во делот на SMS во М-НАВ А.Д. Скопје и отклонување на можните слабости. Преку спроведениот прашалник за зрелоста од наша страна, а изготвен од страна на Eurocontrol и CANSO, во табелата 8.2 подолу се гледа дека М-НАВ А.Д. Скопје согласно Eurocontrol/CANSO SMS Standard of Excellence Measurement е оценет со високо ниво на зрелост во речиси сите области.

Табела 8.2: Резултати во делот на анализирање на спроведување и мерење на системот за безбедност – зрелоста на постигнатите таргети во делот на SMS во М-НАВ А.Д. Скопје за период 2017-2019 година

	2017	2018	2019
Lowest response to any question	C	C	B
Number of questions at the lowest response Level	7	3	2
Number of Questions at Each Level	2017	2018	2019
Level A (Informal Arrangements)	0	0	0
Level B (Defined)	0	0	2
Level C (Managed)	7	3	2
Level D (Assured)	26	30	29
Level E (Optimised)	0	0	0

Табела 8.3: Статус на давателот на услуги во воздухопловна навигација М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година согласно стандардите на Eurocontrol

Study Area	Level	Responses			
	(A-E)	(A-E)			
SA1 – Safety Culture	B	D	D	B	
SA2 – Safety Policy	D	D	D		
SA3 – Safety Accountabilities	D	D	D	D	
SA4 – Coordination of Emergency Response Plan	B	B			
SA5 – SMS Documentation	D	D	D	D	
SA6 – Compliance with International Obligations	D	D			
SA7 – Risk Management Process	D	D	D	D	
SA8 – Safety by Design	D	D			
SA9 – Safety Interfaces	C	D	C		
SA10 – Fatigue Risk Management	C	C			
SA11 – Safety Reporting	D	D			
SA12 – Safety Surveys and Audits	D	D			
SA13 – Safety Performance Monitoring	D	D	D		
SA14 – Management of Change	D	D			
SA15 – SMS Continual Improvement	D	D	D		
SA16 – Training and Education	D	D	D		
SA17 – Safety Communication	D	D	D	D	D
Overall Maturity Level	B				

Извештајот од страна на експертскиот тим на Eurocontrol беше добиен во средина на месец декември 2019 година и во истиот има мал пад на зрелоста за разлика од 2018 година (во делот на доцнење со интерниот надзор за безбедносна култура и за симулирана вежба за непредвидливи ситуации), поради што достигнатото ниво е оценето во рамки означени како "B" од 60-69%. Оваа забелешка е корегирана навремено во тек на месец октомври до

декември 2019. Во другите области М-НАВ А.Д. Скопје останува на зададените таргети, а во некои има значителен напредок.

Со ова ниво, SMS-от ги задоволува бараните регулаторни стандарди и е во согласност со барањата од ICAO Анекс 19, EU Reg-376, EU IR-390 и Implementing Reg 1035.

8.2.2 RAT алатка (анализа на сериозни и поголеми безбедносни настани)

Првичната анализа за секој битен (A-serious, B-major) настан се спроведува со RAT алатка (Risk анализа) од Eurocontrol. За 2019 година RAT е реализиран 100% што докажува дека сите значајни инциденти се истражени дополнително преку софтверската алатка од Eurocontrol со цел да не се дојде до субјективно проценување-одредување на степенот на сериозност со зачестеноста (severity & Likelihood). Во 2019 година пријавени се вкупно 101 настан и тоа:

- 29 оперативни / ATM (1 голем инцидент-блинд спот);
- 59 технички / CNS (1 голем инцидент поради Телеком);
- 12 доброволни пријави/voluntary;
- 0 пријави AIS;
- 1 пријава од METEO.

Нажалост во 2019 година имавме еден случај на несреќа (без наш удел) и случајот се води преку КИНСИВ.

Степенот на сериозност на пројавените безбедносни настани во овој период се во рамките на планирани таргети и безбедноста е во рамките на прифатени калкулирани нивоа за безбедност на М-НАВ А.Д. Скопје и тоа со јачина на инцидент:

2 инциденти со Б категорија (Големи)

3 инциденти со Ц категорија (Значајни)

Бројките во табелата 8.4 подолу се однесуваат на вкупниот број на операции заклучно со 31.12.2019 година, 230.170 заедно approach и overflight traffic. Значи при зголемување на сообраќајот за 14,1% притоа **безбедноста е подобрена**, што покажува индикаторот на намалување на значајни инциденти додека големите инциденти се во рамки на предвиденото (согласно направената тренд анализа за 2019 година). Сето тоа заради навремено воочените слабости и соодветно превенирање и реализација на корективни мерки. Во оваа насока беа ажурирани LoA, соодветна системска подготвеност за престојната летна сезона, рационално користење на човечките ресурси од КЛ/ПКЛ, извлечените поуки и поголема свесност за настанатата ситуацијата со зголемен сообраќај и изменети процедури.

Неизбежно е да обрнеме внимание на два симптома кои се јавуваат како главни причинители и во другите европски даватели на услуги: **Blind Spot** и **АТС координација** (помеѓу интерните сектори и помеѓу соседни FIR). Овие прашања ги надминуваме со зголемување на свесност кај персоналот и подобрување на координацијата, преку тренинг и TPM сесии. Истотака и ажурирање на процедурите и измени на споменатите LoA со околните FIR-ови.

Техничките безбедносни настани оваа година повеќе се појавуваа во рамките на механичкиот отказ на радарот Бањски рид, поради амортизирани суб-системи и комуникациски испади поради телекомуникацискиот надворешен оператор итн (прикажани се сликовито стр.8- ATM specific occurrences). Овие

испади и други настани поврзани со техника исто така ги надминуваме со подобра интерна организација, специјализиран тренинг, ажурирање на SLA, набавка на нова опрема и перманентно одржување на постоечките системи.

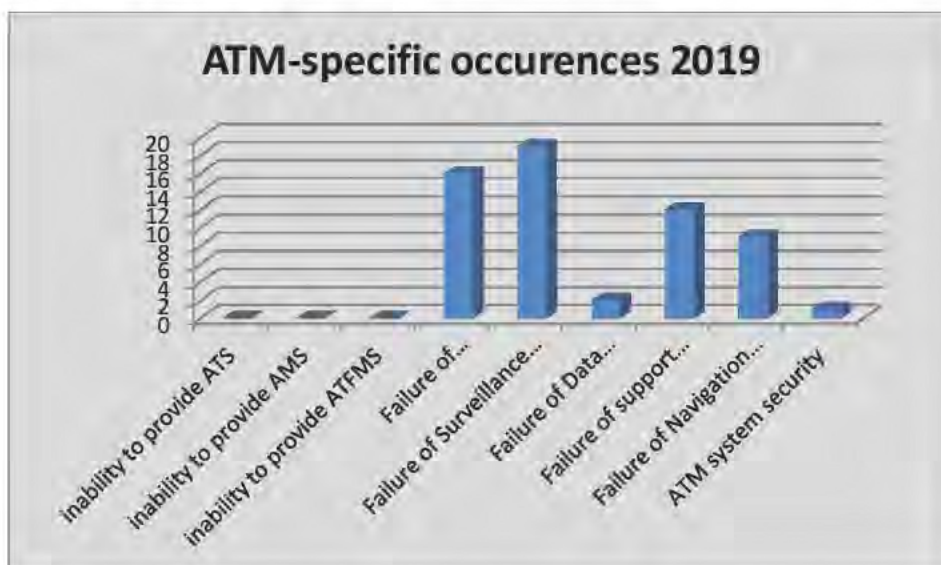
Табела 8.4: Безбедносни таргети и индикатори на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година

Performance leading and lagging Indicators	Target	Performance				Overall
		Qtr1	Qtr2	Qtr3	Qtr4	
Mandatory O Reports per 100 000 flights	25	2	8	13	6	29
Mandatory T Reports per 100 000 flights	40	13	18	19	8	59
Voluntary Reports per year	10	4	1		7	12
METEO Reports per year	5		1			1
AIS Report per year	5					0
Safety meetings per year	3	1	1	1	2	5
Safety briefings per year	3		2			2
Safety audits per year	2	1				1
RAT analyzed occ/y (A, B, C sev.- SMI;RI) (AA,A,B,C sev. ATM sp)	80%-95%		2	1	1	4 100%
Organization-specific SPIs						
Fatal accidents per 100 000 flights	Less than 0.078		1			1
Serious incidents per 100 000 flights (A)	Less than 2					0
Major incidents per 100 000 flights (B)	Less than 3		1		1	2
Significant incidents per 100 000 flights (C)	Less then 5			1	2	3
Bird strike per 1000 flights	Less than 0.7			2	1	3
Runway incursion per 4000 flights (SKP-OHR cc.20000 fl.)	Less than 2		1	1	1	3
Runway excursion per 4000 flights	Less than 2					0

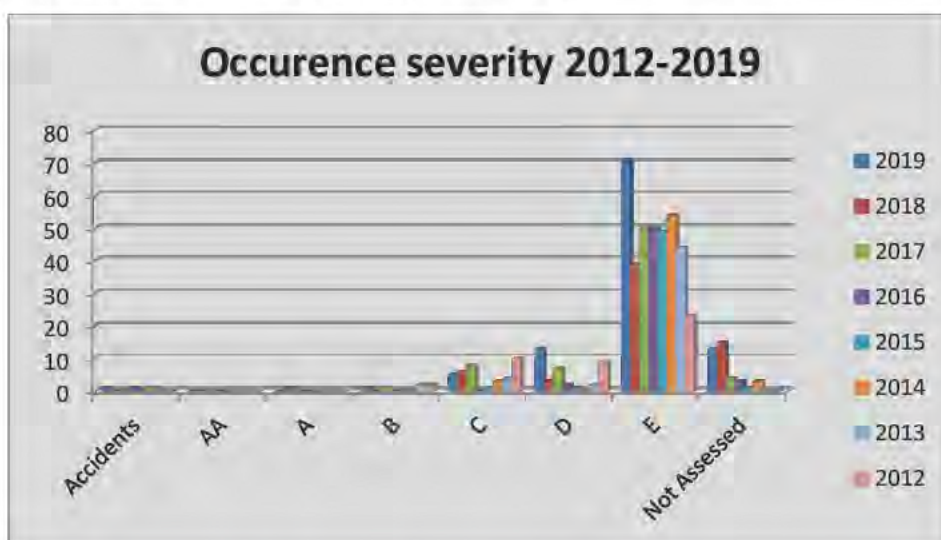
Overflight and approach traffic counts for 2019	230.170
Overflight traffic counts for 2019	208.689
Approach traffic counts for 2019	21.481

Од горенаведените индикатори и поставените таргети, поврзани со бројноста на операции – 230.170, може да се заклучи дека таргетите за 2019 година се исполнети и нивото на безбедност е во рамките на планираното (задоволителни контролирани граници).

Табела 8.5: Број и вид на безбедносни настани на ATM Системот на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година

Табела 8.6: Број и сериозност на појава на безбедносни настани во М-НАВ А.Д. Скопје за период 2012-2019 година

8.2.3 Култура на правичност (Just Culture)

Во текот на 2019 година финализиран е процесот на документирање на политиката и принципите на културата на правичност. Изготвениот финален нацрт документ е анализиран од страна на одделението за правни работи, координиран со здруженија на КЛ/ПКЛ, како и со здружение на техника и се усвои преку финално одобрување од страна на УО на М-НАВ А.Д. Скопје.

И покрај намалени инциденти треба да се продолжи со кампања за пријавување на настани затоа што бројката е сеуште под утврдениот таргет. После одобрување на процедурата за Култура за правичност и нејзино имплементирање се инфлуенцираше кон поголема свесност и доверба од персоналот и соодветно почна бројката на пријавени настани да се зголеми.

Преку разни безбедносни писма, билтени како и свесност за безбедност, на ниво на М-НАВ А.Д. Скопје континуирано позитивно се шири и развива културата за правичност, која е дел и од законот за воздухопловство и истата има за цел стекнување на доверба кај оперативниот персонал да пријавуваат безбедносни настани согласно процедурата за пријавување и политиката за безбедност. На развојот на културата влијае и постојаниот контакт со Eurocontrol и искуствата кои ги носиме од таму.

8.3 Капацитет (Capacity)

Постоечките капацитети воглавно беа доволни за опслужување на побарувањата од корисниците на воздушниот простор. Во текот на 2019 година немаше промена на секторските капацитети во Скопје АСС, меѓутоа постоечките капацитети беа поефикасно искористувани со помош на променливата висинска граница помеѓу секторите, со подобро искористување на човечките ресурси значително се намалија рестрикциите во нашиот воздушен простор, односно за 58% споредено со 2018 година, а воедно при значително зголемен обем на сообраќај.

М-НАВ А.Д. Скопје е подготвен во случај на неочекувано зголемување на обемот на сообраќајот да активира 3-секторска конфигурација, во однос на давањето на услуги на контрола на летање во ен-рутниот воздушен простор.

Табела 8.6: Капацитет на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година

Skopje ACC	Traffic evolution (2019 vs 2018)		En-route Delay (min. per flight)		Capacity (2019 vs 2018)			
	Traffic Forecast		Actual Traffic	All reasons	ACC Reference Value	Planned	Achieved	Capacity gap?
	Current Routes	Shortest Routes						
Year	H: 6.4%	+27%	+15.8%	0.07	0.19			
Summer	B: 5.0% L: 3.0%		+13.0%	0.08		67 (+5%)	68 (+6%)	No
<p>The delays decreased from 0.25 minutes per flight in during Summer 2018 to 0.08 minutes per flight during Summer 2019. 58% of the Summer delays were due to the reason Weather, 33% to ATC Capacity, and 9% were due to ATC Staffing. The ACC capacity baseline was estimated with ACCESS to be at 68. During the measured period the average peak 1 hour was 60 and the average peak 3 hour was 54.</p>								
Operational actions				Achieved	Comments			
Traffic occupancy counts during night shifts				No	Not implemented due to staff shortage during night shifts.			
New software for roster and shifts planning for better planning of human resources				No	Not implemented yet due to prolonged operational testing.			
Maximum configuration: 3 sectors				Yes				

8.4 Доцнење кај прелетите (Delay)

Табела 8.7: Референтни вредности за доцнење кај прелетите за сите даватели на услуги во воздухопловна навигација за период 2015-2019 година

En-route ATFM delay breakdown - Reference Values					
LWSSCTA	2015	2016	2017	2018	2019
Annual	0.19	0.19	0.20	0.21	0.19
Summer	0.26	0.26	0.26	0.28	0.26

Во табелата 8.8 подолу се гледа дека во 2019 година М-НАВ А.Д. Скопје успеа значително да го намали доцнењето кај прелетите од вкупно 13.507 минути, односно 0.06 минути по лет, со што сме далеку под границата од поставената цел од 0.5 минути на европско ниво, односно 0.19 минути доцнење по лет за нашиот воздушен простор.

Табела 8.8: Доцнење кај прелети за М-НАВ А.Д. Скопје за период 2015-2019 година⁵⁸

	2015	2016	2017	2018	2019
total en-route delay	1.991	957	5.031	32.661	13.507
Average en-route delay per flight	0.01 min	0.01 min	0.03 min	0.18 min	0.06 min
% of total ECAC en-route delay	0.0%	0.0%	0.1%	0.2%	0.1%

⁵⁸ Извор: Eurocontrol ATFM Statistics.

9 Ревидирани финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година

М-НАВ АД СКОПЈЕ

ИЗВЕШТАЈ ЗА ФИНАНСИСКА СОСТОЈБА
За годината која завршува на 31 декември 2019
Во илјади денари

	Белешки	31 декември 2019	31 декември 2018
СРЕДСТВА			
Нетековни средства			
Нематеријални средства	13	1.782	1.489
Недвижности, постројки и опрема	14	532.791	409.904
		<u>534.573</u>	<u>411.393</u>
Тековни средства			
Залихи	15	7.127	7.526
Побарувања од купувачи	16	130.289	123.699
Останати тековни средства и АВР	17	33.196	26.438
Пари и парични еквиваленти	18	792.452	753.593
		<u>963.064</u>	<u>911.256</u>
ВКУПНИ СРЕДСТВА		<u>1.497.637</u>	<u>1.322.649</u>
КАПИТАЛ И ОБВРСКИ			
Капитал			
Акционерски капитал	19	1.264.052	1.264.052
Дисконт на емитирани акции		(388.141)	(388.141)
Законски резерви		10.117	10.117
Акумулирана загуба/добивка		303.140	144.787
Тековна добивка		28.794	158.354
		<u>1.217.962</u>	<u>1.189.169</u>
Нетековни обврски			
Долгорочни финансиски обврски	20	150.101	45.056
Разграничени донации	21	11.316	13.096
Резервации	22	5.581	5.128
		<u>166.998</u>	<u>63.280</u>
Тековни обврски			
Обврски кон добавувачи	23	49.723	18.632
Останати тековни обврски	24	62.954	51.568
		<u>112.677</u>	<u>70.200</u>
ВКУПНО КАПИТАЛ И ОБВРСКИ		<u>1.497.637</u>	<u>1.322.649</u>

ИЗВЕШТАЈ ЗА СЕОФАТНА ДОБИВКА
 За годината која завршува на 31 декември 2019
 Во илјади денари

	Белешка	2019	2018
ОПЕРАТИВНИ ПРИХОДИ			
Приходи од продажба	4	1.087.589	1.048.396
Останати оперативни приходи	5	4.368	5.500
Вкупно оперативни приходи		1.091.957	1.053.896
ОПЕРАТИВНИ ТРОШОЦИ			
Трошоци за материјали и одржување	6	(64.507)	(47.246)
Плати и други лични примања	7	(853.790)	(698.196)
Амортизација	8	(40.676)	(47.503)
Останати оперативни трошоци	9	(92.948)	(79.494)
Вкупно оперативни трошоци		(1.051.921)	(872.439)
ОПЕРАТИВНА ЗАГУБА/ДОБИВКА		40.036	181.457
ПРИХОДИ/РАСХОДИ ОД ФИНАНСИРАЊЕ			
Финансиски приходи	10	649	619
Финансиски расходи	11	(8.605)	(4.251)
		(7.956)	(3.632)
ДОБИВКА ПРЕД ОДАНОЧУВАЊЕ		32.080	177.825
Данок од добивка	12	(3.286)	(19.471)
ДОБИВКА ЗА ГОДИНАТА		28.794	158.354
ВКУПНА СЕОФАТНА ДОБИВКА ЗА ГОДИНАТА		28.794	158.354

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПРОМЕНИ ВО КАПИТАЛОТ
 За годината која завршува на 31 декември 2019
 Во илјади денари

	Акционерски Капитал	Дисконт на емитирани акции	Резерви	Акумулирана добивка	Вкупно
Состојба на 1 Јануари 2018	1.264.052	(388.141)	9.281	163.350	1.048.542
Пренос во резерви	-	-	836	(836)	-
Исплатена дивиденда	-	-	-	(17.727)	(17.727)
Вкупна сеопфатна добивка за годината	-	-	-	158.354	158.354
Состојба на 31 декември 2018	1.264.052	(388.141)	10.117	303.140	1.189.169
Исплатена дивиденда	-	-	-	-	-
Вкупна сеопфатна добивка за годината	-	-	-	28.794	-
Состојба на 31 декември 2019	1.264.052	(388.141)	10.117	331.934	1.217.962

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПАРИЧНИТЕ ТЕКОВИ
 За годината која завршува на 31 декември 2019
 Во илјади денари

	2019	2018
ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ОПЕРАТИВНИ АКТИВНОСТИ		
Добивка пред оданочување	32.080	177.824
<i>Усогласувања на добивката за нето паричните текови од оперативни активности:</i>		
Амортизација	40.676	47.503
Резервација за користи на вработени	602	505
Приход од донации	(1.355)	(1.355)
Директен отпис на побарувања од купувачи	12.171	4.587
Приход од камати	(642)	-
Расходи за камати	8.104	3.182
Оперативна добивка пред промени во работниот капитал	91.636	232.246
Промени во оперативните средства и обврски:		
<i>Зголемување / (намалување) на тековните средства:</i>		
Ограничени парични средства	26	(12)
Побарувања од купувачи и останати побарувања	(25.519)	(32.977)
Залихи	399	(1.322)
Обврски кон добавувачи и останати обврски	41.901	8.830
Парични средства кои произлегуваат од работењето	108.443	206.765
Данок од добивка	(3.286)	(19.471)
Примени камати	642	563
Платени камати	(8.104)	(3.745)
Нето паричен тек од оперативни активности	97.695	184.112
ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ИНВЕСТИЦИОНИ АКТИВНОСТИ		
Набавка на нематеријални средства	(545)	-
Набавка на недвижности, постројки и опрема	(163.310)	(33.216)
Нето паричен тек од инвестициони активности	(163.855)	(33.216)
ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ФИНАНСИСКИ АКТИВНОСТИ		
Долгорочни финансиски обврски	105.045	16.859
Исплатена дивиденда	-	(17.726)
Нето паричен тек од финансиски активности	105.045	(867)
Нето зголемување / (намалување) на паричните средства	38.885	150.029
Пари и парични средства на почетокот на годината	581.379	431.350
Пари и парични средства, крај на годината	620.264	581.379

Горенаведените Финансиски извештаи се изготвени со состојба 31.12.2019 година во согласност со Меѓународните Стандарди за Финансиско Известување (МСФИ), објавени во Република Македонија во Правилникот за сметководство (“Службен весник на Република Македонија” бр.159/09) и применливи од 01.01.2010 година, вклучувајќи ги Меѓународните Сметководствени стандарди (МСС) и Интерпретациите издадени од Одборот за Меѓународните Сметководствени стандарди (ОМСС) и Комитетот за толкување на Меѓународни стандарди за финансиско известување (КТМСФИ), последователно.

Финансиските Извештаи се изготвени со методата на набавна вредност и принципот на континуитет во работењето.

Овие финансиски извештаи ги опфаќаат побарувањата, обврските, оперативните резултати, промените во капиталот и паричните текови на Друштвото како посебен ентитет.

Основите за нивно мерење детално се објаснети во рамките на Белешките од Извештајот на независниот ревизор “БДО ДОО Скопје”. (Извештај на Независниот Ревизор “БДО ДОО Скопје” со Финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година во прилог).

Николче Тасески,
Претседател на Управен одбор

Владко Крстевски,
Член на Управен одбор

Migjen Salmani,
Член на управен одбор

The image shows three handwritten signatures in blue ink, each positioned above a horizontal dashed line. Below the middle dashed line is a blue circular stamp. The stamp contains the text 'БДО ДОО Скопје' at the top, 'M-NAV' in the center, and 'SHA Skopje' at the bottom. The stamp is partially obscured by the signature above it.